ion drăguşanul

PE URMELE INTEMEIETORULUI SUCEVEI

cluj-napoca 2022

Moto: „Deci românii („Wolosza”) sunt o națiune numeroasă, curajoasă și perfidă, dar când au fost numiți valahi („Wolechami”), ei nu știau. O convenţie comună, dar care nu este susținută de nici o veche mărturie, susține că ei au dobândit acest nume de la un anume Flakus („Flakusa”), un fel de guvernator sau de domn al lor, și că au fost numiți mai întâi Flacchins („Flakczynami”) și apoi numele vlasi („Ulaszami”) și voloci („Wolochami”), denaturat de păgânii de la hotar”

(Kromer, Marcina, *Cronika Polska*,
Tom I, Kraków 1882).

Pe urmele întemeietorului Sucevei

În 1359, deci cu vreo cinci ani înainte de Descălecatul lui Bogdan Vodă, murea, în Moldova, voievodul Ştefan, care avea doi feciori, pe Ştefan şi pe mezinul Petru, care nu era decât un copilandru. Îndreptăţit la moştenire, întâiul născut, Ştefan, sprijinit de boieri, a ocupat Scaunul Moldovei, dar ţara s-a ridicat în sprijinul mezinului, care era blând şi cumsecade, adică „liberal", după cum scriau, în latină, vechii cronicari polonezi. Neavând de ales, Ştefan a fugit în Polonia, a depus jurământul de vasalitate, angajând şi ţara în supunere necontenită, şi-atunci regele Cazimir, cu aprobarea Seimului, a ridicat oştile din voievodatele sudice ale Poloniei şi le-a trimis, împreună cu Ştefan şi cu boierii lui, asupra Moldovei. Iar copilandrul Petru şi-a dus susţinătorii în Ţara Şipeniţului, evitând o bătălie decisivă, dar ademenindu-i pe polonezi într-o pădure întinsă, pe care o înţinase, asigurându-şi, astfel, fără luptă, o victorie strălucită, care includea uriaşi prăzi în arme, îmbrăcăminte şi prizonieri, pe care, foarte curând, i-a vândut Poloniei, acceptând cererea de răscumpărare pe care i-au adus-o solii lui Cazimir.

Informaţia aceasta, preluată, de la Jan Długosz şi vehiculată cu completări şi de alte cronici polonez, i-a pus în derută şi pe istoricii polonezi, şi pe cei români. Polonezii, începând cu primul lor istoric, tribunul naţionalist Z. Spieralski, care considera inutilă o înfrângere ruşinoa-

să a strămoşilor săi atât de îndepărtată, încât fusese uitată, „a susţinut că campania anului 1359 este un fals” şi că „anul (1359) al expediţiei, pe care Dlugosz îl menţionează, nu este cel real”[1]. Istoricii români, care cunoşteau faima şi autoritatea ştiinţifică a lui Spieralschi, fie că au evitat subiectul, din necunoaşterea „temeiului” lui Długosz[2], fie că au opinat că „**Petru** din această sursă **nu este identic cu Petru Mușat**” şi că, deşi „**Ștefan și Petru ar fi fost personalități istorice reale**”, ar fi de preferat în totalitate opinia lui Constantin Rezachevici, care opina că nu ar exista „niciun motiv valabil pentru a accepta reconstituirea evenimentelor din cronica anonimă polonă[3]”[4].

---

[1] Spieralski, Z., *W spraw rzekomej wyprawy Kazimierza Wielkiego do Moldawii*, PH, t. LII, 1961, pp. 147-152

[2] „Długosz cronicarul polon aminteşte, nu ştim pe ce temei şi cu câtă dreptate, de luptele ce au avut loc pentru moştenirea voievodului Ştefan între fiii acestuia, Petru şi Ştefan, chiar în anul întemeierii Moldovei, 1359” – Giurescu, Constantin C., *Istoria Românilor*, I, Bucureşti 1946, p. 343; „Anumite suspiciuni comportă şi referirea la *terra* (sau *principatus*) *Moldaviae* făcută de Jan Dlugosz, reluată şi de alţi cronicari polonezi – cu prilejul descrierii luptelor pentru tron din 1359 – dat fiind că lucrarea sa fusese alcătuită cu peste un secol mai târziu. Totuşi, la data menţionată, noua nomenclatură a spaţiului est-carpatic nu mai era neobişnuită şi ea putea fi conservată în arhiva familiei Olesnicki, folosită de Dlugosz ca sursă de informaţie pentru anumite capitole ale istoriei sale” – Spinei, Radu, *Istoria Moldovei,* XI-XIV, Bucureşti1982, p. 40

[3] Din păcate, istoricii români nu au avut la dispoziţie Cartea a noua a Analelor lui Długosz, ci şi-au fundamentat poziţiile în baza textelor din *Cronica Moldovei de la Cracovia*, care este doar o „reticluire cronicărească târzie, capabilă să ajusteze contradicţiile din mărturiile cronicilor maghiare despre Bogdan și naraţiunea cronicarului polon Jan Dlugosz” – apud Eremia, Ion. Dr., *Problema Basarabiei în lucrarea Cronica Moldovei de la Cracovia*, în *La frontierele*

Şi eu am dat peste această poveste mai întâi într-o relatare târzie, datând din 1571, cea a nobilului polon Jan Herburt[5], care pornind de la *Analele* lui Długosz, dar, ca şi predecesorul său, şi de la arhiva clanului nobiliar care a întemeiat târgul Siretului, deci de la arhiva familiei Olesnicki, introduce elemente în plus (a doua nuntă a lui Cazimir, de pildă) sau le ignoră pe altele, precum menţionarea sprijinului maghiarilor în favoarea copilandrului Petru Vodă sau numele nobililor şi steagurilor poloneze recuperate prin răscumpărare. Pentru că argumentul „temeiului" autenticităţii relatării lui Długosz stă în mărturia finală, pe care ceilalţi cronicari o evită, referitoare la prizonierii poloni ai „acestei înfrângeri", precum „Sbigneus de Oleschnicza, un soldat al casei lui Dambno, bunicul cardinalului Sbigneus și episcop de Cracovia", (pe atunci căpitanul oştirii poloneze – n. n.), „Nawogius de Thanczin, fiul lui Andrea de Thanczin, Palatinul Cracoviei" şi cele „unsprezece flamuri (care) au fost capturate în acea înfrângere, dintre care trei au fost regale sau voie-

---

civilizaţiilor. Basarabia în context geopolitic, economic, cultural şi religios, Galaţi 2011, pp. 3-6

[4] Eremia, Ion. Dr., *Problema Basarabiei în lucrarea Cronica Moldovei de la Cracovia*, în *La frontierele civilizaţiilor. Basarabia în context geopolitic, economic, cultural şi religios*, Galaţi 2011, pp. 3-6

[5] Herburt, Jan, *Chronica, siue Historiae Polonicae compendiosa, ac per certa librorum capita ad facilem memoriam recens facta descriptio authore magnifico viro Ioanne Herburto de Fulstin,Regni Polonici Senatotr*, Oporiniana 1571, pp. 174, 175

vodale, cele ale voievodatelor Cracovia, Sandomir și Lviv”[6].

Voi reproduce, în anexe, textele din cronicile scrie-se de Długosz şi de ceilalţi cronicari vechi, precum şi poziţiile istoricilor români (remarcabile sunt cele ale basarabenilor de astăzi, care au dat o atenţie deosebită subiectului, chiar dacă fără a consulta direct şi sursa primară, *Analele* lui Długosz), şi voi încerca să analizez trei ipoteze posibile privind identitatea personajului istoric real Petru Vodă al Moldovei, chiar dacă data reală a Descălecatului lui Bogdan Vodă, 1364, oscilează, în istoriografia românească, între reperele anilor 1359 şi 1365.

Dacă admitem că voievodul Ştefan şi fiul său Petru sunt personaje istorice reale, ar trebui să îi identificăm în diplome de proprietate maramureşene, fie ca ultimi descendenţi ai Dragoşeştilor, fie ai Bogdăneştilor. Presupunând că Ştefan şi, apoi, fiul său Petru, care a beneficiat de sprijinul maghiarilor din Moldova, în bătălia lui cu oştile regelui polon Cazimir, care îl însoţea pe vasalul polon Ştefan, ar fi ultimii Dragoşeşti din Moldova, ar trebui să le întâlnim numele în diploma din 2 februarie 1365, prin care regele Ludovic I al Ungariei, confiscând moşiile lui „Bokdan voyvoda **et suis filus**, nostris videlicet infidelibus nostorys, ob ipsorum detestandam infidelitas notam, eu quod idem Bokdan **et fily sui** fulminante dyabulo humani generis inimico” („Bogdan voievodul **și fiii săi**, și anume necredincioșii noștri, cunoscuți pentru infidelitatea lor detestabilă, pentru că același Bogdan și fiii săi au fost aţâţaţi (fulgeraşi) de diavol, dușmanul neamului omenesc”), le dăruia „vo-

[6] Joannis Dlugossi, *Annales seu Cronicae incliti Regni Poloniae*, Lib. 9, Varsaviae 1973, p. 301

ievodului maramureşean Balk, fiul lui Sas, şi fraţilor săi Drag, Dragomer şi Ştefan"[7], regele Ludovic I poruncind să fie stricate „şi socotind deşarte toate actele scrise şi întocmite pentru acel Bogdan **şi fiii săi** cu privire la sus-numitele moşii"[8].

Acest frate al lui Balk, fiu al lui Sas, poate fi răposatul voievod Ştefan, caz în care copilandrul Petru, care i-a umilit pe polonezi, în 1359, ar fi strănepotul lui Dragoş Vodă, care, fiind alungat de Bogdan Vodă, s-ar fi întors în Maramureş, el fiind „fiul unei catolice, care veni să trăiască în Moldova şi care era însurat cu altă catolică, sora lui Vladislav Iagello"[9], după moartea fiului lui Bogdan, Laţcu Vodă (1368-1375), şi după scurta şi improbabila domnie a lituanianului Iurg Coriatovici[10] (1374 – considerat „falsul genealogic al lui Hasdeu"), cică adus la nelegitimă domnie de către boierii ţării. „Petru Muşat ar mai fi fost şi înrudit cu familia regală ungară, prin mama lui, Margareta,

---

[7] Mihály, Joan, *Istoria comitatului Maramureş. Tomul I. Diplome maramureşene din secolul XIV şi XV*, Sziget 1900, doc. 29, p. 56

[8] AŞCP, *Documenta Romaniae Historica*, 1361-1365, vol. XII, Bucureşti 1985, doc. 382, pp. 398-401

[9] Rosetti, Radu, *Despre Unguri şi Episcopiile catolice din Moldova*, Bucureşti 1905, p. 48/294

[10] „Iurg Coriatovici, ginerele lui Laţcu, şi urmaşul acestuia, Petru Muşat, continuă a recunoaşte suzeranitatea Ungariei, cât timp a domnit Ludovic cel Mare… Noua situaţie strategică a Poloniei creată prin anexarea Galiției are o puternica influenţă asupra politicii externe a Moldovei. Ea face pe Petru Muşat să schimbe suveranitatea ungară cu cea leşeasca" – Nicolau, T., *Ioan Huniade Corvin*, Bucureşti 1926, p. 173

care era, precum am spus, catolică: destule temeiuri pentru ca catolicismul să fi fost foarte bine văzut în această domnie"[11].

Ipoteza este plauzibilă, dar mai există o ipoteză, aceea că Ştefan, răposatul domn, ar fi fost fiul lui Bogdan Vodă, trimis pe tronul Moldovei, tron moştenit şi dobândit prin luptă, din 1359, de copilandrul Petru. Dar, Pomelnicul de la Bistriţa: „pomeneşte, Doamne, pe Bogdan voievod; pe Laţco voievod; pe Costea voievod; pe Petru voievod; pe Roman voievod"[12], şi nici pe un Ştefan, ceea ce sugerează că Ştefan nu ar fi fost fiul lui Bogdan, deşi mai există un argument, important în ideologia vremii, şi anume acela că Ştefan nu ar fi fost ortodox, ci catolic, cum avea să devină, până înspre ultimii ani ai vieţii[13], începând cu 1372, şi

[11] Rosetti, Radu, *Despre Unguri şi Episcopiile catolice din Moldova*, Bucureşti 1905, p. 47/293

[12] Giurescu, Constantin C., *Istoria Românilor*, I, Bucureşti 1946, p. 444

[13] „Conversiunea lui Laţcu la catolicism se făcu, deoarece vedem că Papa, într-un răspuns din Fevruarie 1372, la o scrisoare a Domnului, îl felicită pentru acest fapt, dar a poporului Moldovei rămase o vie speranţă a misionarilor Minoriţi. Laţcu nici măcar nu izbuti să tragă cu dânsul la catolicism pe propria lui soţie: din aceeaşi scrisoare a Papei vedem că el se plânsese Pontificelui de îndărătnicia cu care Doamna ţinea la eresurile ei. Despre o cerere de despărţenie nici o vorbă,iar Papa, în răspunsul său, spune lui Laţcu că nu doreşte să-l silească a-şi părăsi soţia, ci îl îndeamnă să nu se lase, din cauza coabitaţiunii cu dânsa, să fie târât în erorile ei. / Faptul că Laţcu este îngropat în biserica episcopală de la Rădăuţi nu dovedeşte îndestul că, la moarte, s-ar fi întors la credința Răsăritului, precum pretinde Melhisedec. / Se poate prea bine ca el să fi murit catolic şi să fi fost îngropat într-o biserică catolică, dar că un Domn următor, poate Ştefan cel Mare, care se laudă că i-a înfrumuseţat mormântul, să-i fi transportat rămăşiţele în catedrala de la Rădăuţi" – apud Rosetti, Radu, *Despre Unguri şi Episcopiile catolice din Moldova*, Bucureşti 1905, p. 46/292

Laţcu Vodă. Dacă copilandrul Petru ar fi fost nepotul lui Bogdan, de la fiul său Ştefan, predarea tronului Moldovei către bunicul său, care l-a lăsat fiului, Laţcu, şi abia apoi a revenit lui Petru, pare plauzibilă, dar, în acest caz, pedepsirea lui Bogdan, de către Ludovic I, nu ar mai fi avut nici o justificare.

A treia posibilitate de identificare îl vizează pe nepotul lui Bogdan Vodă, Ştefan, fiul lui Iuga, cel care, împreună cu fratele său Ioan, moşteneşte o jumătate din satul Cuhea, până în „Dealul lui Maxim, unde se desparte de pământurile sau moşiile voievodului Bogdan, unchiul lor"[14]. Ipoteza aceasta este, în aparenţă doar, cea mai şubredă, pentru că fratele lui Bogdan, Iuga Voievod, nu s-a alăturat vreodată revoltelor lui Bogdan, iar Ştefan se pare, dar iarăşi este o aparenţă, că trăia încă în 1360, în vreme ce Ştefan al Moldovei murea în 1359.

Pornind de la aceste trei alternative, toate sugerând, însă, că voievodul-copilandru Petru este una şi aceeaşi persoană cu Petru Muşat, întemeietorul Sucevei, cel care a revenit la domnie, cu sprijin maghiar, abia după moartea îndreptăţitului Laţcu Vodă. A rămas vasal Coroanei Ungariei până în 1387, când, datorită schimbărilor geopolitice din zonă, profitând de faptul că Vladislav Jagello „întorcându-se în Polonia, a călătorit prin Rusia Roşie, l-a primit, la Lviv (Leopilis) pe Petru, Palatinul Moldovei sau Valahiei[15], împreună cu alaiul său, care a depus un jurământ solemn de credință și vasalitate"[16].

---

[14] AŞSP, *Documenta Romania Historica*, C. Transilvania, Volumul X, Bucureşti 1977, doc. 193, pp. 213-216

[15] Domnul E. Picot, *Chronique d'Ureche*, Paris, 1878, p. 35, fără cuvânt se întemeiază pe jurământul depus de Petru Muşat regelui Poloniei înaintea mitropolitului din Kiev în 1387, pentru a tăgădui

Mărturia lui Długosz, în cazul că voi putea proba că este temeinică, orientează şi spre anul naşterii lui Petru Muşat (1344), ceea ce ar însemna că întemeietorul Cetăţii şi al târgului Sucevei a trăit doar 47 de ani.

Singura soluţie pentru a desluşi (nu a alege, ci a desluşi) între cele trei ipoteze o reprezintă vechii cronicari maghiari, care pot orienta spre colecţiile de diplome ale cancelariei regale, care să confirme sau nu aceste ipoteze, chiar dacă ştiu că maghiarii au cam evitat acest subiect.

Existenţa voievodului copil Petru al Moldovei, care i-a înfrânt pe polonezi în pădurea Plonina, la anul 1359, este, ca şi întâmplarea istorică în sine, „dacă nu indiscutabilă, cel puţin foarte probabilă"[17], dar, pentru a o proba, şi noi, după obiceiul cronicarilor moldoveni de odinioară, trebuie să apelăm, tot mai des, la mărturisirile autorilor poloni ai vremurilor de demult, care, fără excep-

---

existenţa, la această dată, a unei mitropolii în Suceava şi a combate deci înfiinţarea mitropoliei Moldovei de Iuga I. Jurământul fusese depus în Polonia, la Lemberg, prin urmare era firesc lucru să se fi făcut înaintea unui mitropolit din acea ţară. Vezi actul de închinare a lui Petru Muşat şi acel al boierilor săi din 1387 în Ulianitzki, *Materialã dla istoria vzaimnah otnoşenii Roşii , Polşi, Moldavii, Valachii i Turtzii*, v. XIV-XVI vv, Moscova, 1887, p. 1-2: „actum et daturn in Lemburga" - Xenopol, A. D., *Istoria Românilor din Dacia Traiană*, Vol. III, Ediţia III, p. 117

[16] Ibidem, p. 201

[17] Papacostea, Şerban, *Triumful luptei pentru neatârnare: întemeierea Moldovei şi consolidarea statelor feudale româneşti*, în AŞSP, *Constituirea statelor feudale româneşti*, Bucureşti 1980, p. 181

ţie, relatează, cu amănunte în completare, descoperite în acte şi în mărturii, povestea expediţiei care începea în ziua de 9 iulie 1359, ca să sfârşească, în august, atât de catastrofal pentru cavalerii lui Sbigniei din Olesznycza, viitor cardinal al Cracoviei, care s-a simţit îndemnat spre preoţie şi pace, după sângeroasa bătălie în care făcuse şi o moarte de om, considerând, după aceea, că prăbuşirea distrugătoare a pădurii Ploninei a fost o pedeapsă divină pentru uciderea căpitanului oştirii moldoveneşti Albu, băştinaş de origine (Aprovianus, adică „din acea provincie”, numele Albu fiind tradus în latină, ca şi în cazul zeităţii dacice Eftepir, care devenise Lucia, adică Alba, adică Luna, şi fiind caligrafiat Lucius).

Relatarea bătăliei, din perspectiva conducătorului oştirii polone, s-a aflat printre notiţele lui Zbigniew Olesnicki (Sbigniei din Olesznycza) şi a fost folosită în monografia ce i-a fost dedicată de Filippo Buonaccorsi Callimachus[18], cel care a completat în mod fericit analele (cronicile sau letopiseţele) poloneze, începute de Jan Długosz şi completate de Marcina Cromer, Marcina şi fiul său Ioachima Bielscki, Jan Herburt sau profundul Macieja Stryjkowski.

Pentru că voievodul Petru era doar un copil, care încă nu împlinise cincisprezece ani, strategia bătăliei de la Plonina a fost stabilită de căpitanul Albu, „un valah de o străveche nobleţe”[19], care îşi fixase tabăra pe culmea unui deluşor, de unde, în zori, valahii, inclusiv cei care

[18] Filippo Buonaccorsi Callimachus, *Vita et mores Sbignei cardinalis*, Leopoli 1891
[19] Ibidem

beneficiaseră, de-a lungul vremii, de ocrotirea Poloniei, dar care s-au întors în Moldova, după ce „au părăsit făţiş regatul Poloniei”[20], s-au năpustit, într-un „atac de sus”, sperând că „duşmanii s-ar putea să rupă rândurile şi să fugă”, ceea ce ar fi dus la o victorie pe faţă. E drept că, între timp, pusese oştenii şi ţăranii să taie copacii înalţi ai pădurii dense „într-un asemenea echilibru încât să rămână în picioare, dar, dacă ar fi împinși, să cadă printr-o mișcare ușoară”[21], dar s-a răzgândit în zori, când valahii s-au decis pentru o bătălie decisivă, punând în fruntea luptătorilor „un om voinic și îndrăzneț”. Bătălia putea fi câştigată direct, dacă liderii celor două oştiri, din iniţiativa polonului, care s-a repezit călare în rândurile moldovenilor, provocându-l la luptă cavalerească pe căpitanul Albu, nu s-ar fi înfruntat, în văzul luptătorilor din ambele tabere, care s-au oprit din înfruntare, ca să poate privi şi încuraja disputa liderilor. Luat pe nepregătite, Albu a evitat suliţa lui Zbigniew Olesnicki, şi-abia după o încrâncenată încleştare de săbii, polonul, „fie din mânie, fie din vitejie, a lovit din toată puterea cu un paloş capul adversarului său și l-a aruncat de pe cal”, iar „Pe când Albu cădea la pământ, din rândurile polonezilor s-a ridicat un zgomot atât de mare, încât, când bătălia s-a reluat, valahii, răspândiți de grosul forțele lor au apelat la o neaşteptată capcană”[22], cea a fugii în pădure, codrul dovedindu-se, pentru prima dată în istoria noastră, frate cu românul, ucigându-i, rănindu-i sau capturându-i între trunchiuri şi crengi pe mai toţi vrăjmaşii, iar Zbigniew Olesnicki, cu un picior rănit, îşi închipui că „valahul

---

[20] Ibidem
[21] Ibindem
[22] Ididem

Albu, „prevăzându-şi moartea, ar fi avut grijă să taie pădurea, astfel încât să-l răzbune”[23].

Relatările cronicarilor polonezi se bazează şi pe alte mărturii, dar şi pe documente, însemnând perspective mai largi, cu recursuri apreciative la adresa strămoşilor acestui neam, care intra în istorie printr-o biruinţă. Relatările maghiare, care vorbesc în treacăt despre o plănuită „expediţie regală ungară” în Moldova, care se cam răscula împotriva „descendenţei lui Dragoş”[24], ignoră această bătălie, în ciuda faptului că mai toţi cronicarii polonezi menţionează un sprijin maghiar, măcar din partea maghiarilor din Moldova, care, desigur, îi desemna şi pe maramureşeni.

În Moldova încă nu funcţiona legenda descălecatului voievodului Dragoş, care nu fusese croită nici măcar în Ungaria, dovadă fiind faptul că Johannes de Turocz, care-şi publica istoria, la Dresa, în anul în care Ştefan cel Mare câştiga bătălia de la Vaslui, împotriva turcilor, îl ia ca reper voievodal moldovenesc pe Bogdan din Cuhea, fără a-i menţiona ca voievozi ai Moldovei pe răposatul Ştefan sau pe fiii acestuia: „Tot în acest timp (în timpul lui Ludovis – n. a.), Bogdan, voievodul Olahilor din Maramureş („Maramarosio”), adunându-și la sine, în ţara Moldovei, pe Olahii aceluiași district, supusă coroanei regatului Ungariei, dar pentru mult timp

---

[23] Ibdem

[24] Papacostea, Şerban, *Triumful luptei pentru neatârnare: întemeierea Moldovei şi consolidarea statelor feudale româneşti*, în AŞSP, *Constituirea statelor feudale româneşti*, Bucureşti 1980, pp. 180, 181

părăsită, din cauza vecinătății locuitorilor tătarilor, s-a retras în secret și, deși de armata regelui însuși fusese atacat de mai multe ori, totuși numărul mare de Olahi, care locuiau în acel ținut a crescut și Moldova a fost transformată într-un regat”[25]. Confuzia pe care au făcut-o unii cronicari polonezi între Dragoş din Bedeu şi Bogdan din Cuhea, considerându-i una şi aceiaşi persoană sau, în cel mai bun caz, tată şi fiu, este deci explicabilă.

În diplomele regelui Ludovic al II-lea al Ungariei, Dragoş nu este menţionat ca fost voievod al Moldovei, nici măcar în 15 septembrie 1349, când „Giula, fiul lui Dragoș” se plânge împotriva nepotului lui Bogdan, Ştefan, fiul lui Iuga, susţinând că el, Giula, şi urmaşii lui, adică „Dragoş, Ştefan, Tătar, Dragomir, Costea (Costwa), și Miroslav, fiii săi, că, din cauza consecvenței lor în fidelitatea față de noi, că nu reușise să-i abată de la cursul fidelității lor obișnuite” ar fi prigoniţi de Ştefan, nepotul lui Bogdan, „ca să se alăture confederației sale și a lui Bogdan cunoscute, și companiei necredincioșilor fostului nostru voievod”[26].

Celălalt fiu al lui Iuga, Ioan, era voievod al Maramureşului şi obligat, în baza atribuţiunilor „kyneze”, adică de cel dintâi judecător al pricinilor locale, să îl pedepsească pe fratele său, Ştefan, care, împreună cu Bog-

---

[25] Johannes de Turocz, Turoczi, *Chronica Hungarorum*, p. 3, cap. XXXVII apud Karamsin, M., *Histoire de l’Empire de Russie*, Paris 1819, p. 444

[26] Mihály, Joan, *Istoria comitatului Maramureş. Tomul I. Diplome maramureşene din secolul XIV şi XV*, Sziget 1900, doc. 13, pp. 26, 27

dan, înjghebase o confederaţie românească în Maramureş şi, astfel a „căzut în nota *infidelitatis* împreună cu unchiul său, Bogdan, oarecândva voievod”[27].

Datorită prieteniei cu Kutlubuga, mârzacul de Şehr al-cedid (Orheiul Vechi), guvernator al Crimeii, Bogdan era considerat, de către regele Ungariei, încă din 21 octombrie 1343, „necredinciosul nostru” care „s-a mutat sau intenționează să se mute” în Moldova şi, în baza acestei suspiciuni, devenise „fost voievod al Maramureşului”[28], în locul lui fiind numit „Joan, fiul lui Juga, voievodul românilor din Maramureş”[29], care rămăsese fidel regatului maghiar, spre deosebire de fratele lui, Ștefan, „care a săvârșit, de foarte curând, infidelitatea lui Bogdan, un anume voievod, prin aderarea la unchiul său și la necredinciosul notoriu al regatului nostru”[30].

Susţinut de Bogdan, în faţa lui Kutlubuga, Ştefan putea guverna provincia de pe versantul estic al Carpaţilor, în absenţa unchiului său şi a partenerului de confederaţie Bogdan voievod, care, până prin anul 1364, a luptat, împreună cu cei mai buni oşteni ai săi, de partea lui Kutlubuga, pe care l-a însoţit chiar şi în bătălia nenorocoasă de la Sinie Vody[31], din 1363, iar frăţia de

[27] Ibidem
[28] Mihály, Joan, *Istoria comitatului Maramureş. Tomul I. Diplome maramureşene din secolul XIV şi XV*, Sziget 1900, doc. 7, p. 17
[29] Mihály, Joan, *Istoria comitatului Maramureş. Tomul I. Diplome maramureşene din secolul XIV şi XV*, Sziget 1900, doc. 13, pp. 26, 27
[30] Ibidem
[31] Nicolae, Eugen, *Monedele de Cupru bătute în Oraşul Nou (Şehr al-cedid)*, Bucureşti, 1998, p. 173

sânge dintre vitejii căpitani al tătarilor şi al maramureşenilor s-a pecetluit şi prin blazon, Kutlubuga (Bourul-Norocos), „bourul” de pe blazonul lui Kutlubuga, reliefat din lateral, precum era moda însemnelor heraldice ale vremii, şi de pe monedele bătute de mârzacul lui Mamai, la Orheiul Vechi, fiind oferit lui Bogdan ca însemn zodiacal al Stâlpului Taurului, după cum o probează inelul de aur cu pecete, descoperit recent la mănăstirea Bogdana din Rădăuţi, în mormântul lui Bogdan, pe sigiliul inelului, deasupra numelui lui Allah, gravat cu litere arabe, aflându-se stema Moldovei, în prima ei reprezentare, dar identică cu reliefurile selgiucide de pe moscheile siriene din Diyabakir (secolul XII)[32] şi din Çardakhan (anul 1230)[33], deci inel dăruit lui Bogdan de către fratele lui de vitejie Bogdan.

În timpul acesta de luptă, de frăţie, dar şi de *infidelitatis*, Ştefan, fiul lui Iuga, nepotul de frate al lui Bogdan, păstrând, totuşi, fidelitatea cu Ungaria (o confirmă diploma din 24 iunie 1360, când „acel Ştefan, fiul lui Iuga, voievodul nostru maramureşean, iubit nouă și credincios”[34] murise), inclusiv prin fiul lui mezin, Petru, „care s-a impus și cu sprijinul maghiarilor din provincie”[35], Ştefan, deci, a îndeplinit funcţia de voievod al Moldovei, atât cât era ţărişoara pe atunci, iar fiul lui de doar cincisprezece ani, Petru, a menţinut aparenţa de

[32] Roux, J. P., *Syria*, Paris 1980, p. 309
[33] Öney, G., *Belleten*, London 1970, p. 133
[34] Mihály, Joan, *Istoria comitatului Maramureş. Tomul I. Diplome maramureşene din secolul XIV şi XV*, Sziget 1900, doc. 22, pp. 45-48
[35] Joannis Dlugossi, *Annales seu Cronicae incliti Regni Poloniae*, Lib. 9, Varsaviae 1973, pp. 377-380

fidelitate faţă de maghiari, biruindu-i pe poloni în 1359, şi încredinţând tronul unchiului său Bogdan, în 1364, când Kutlubuga îşi retrage trupele în Crimeea, lăsându-i Moldova lui Bogdan, sub numele de Bogdania, adică „ţara lui Bogdan”, cum este Moldova numită în toate documentele islamice, inclusiv în cele turceşti. Băştinaşilor nu prea le păsa de numele pe care li-l tot dădeau alţii („românii („Wolosza”) sunt o națiune numeroasă, curajoasă și perfidă, dar când au fost numiți valahi („Wolechami”), ei nu știau”[36]); maghiarii i-au numit moldoveni, după un cuvânt celtic care însemna „valea luminoasă”, inclusiv pe românii din Ţara Românească; popoarele slave i-au numit valahi, adică „italieni”, iar tătarii şi turcii, bogdani.

Faptul că regele Ungariei confisca moşiile maramureşene ale lui Bogdan în 2 februarie 1365 confirmă că în anul anterior, 1364, odată cu retragerea în Crimeea a lui Kutlubuga, care-i oferise şi toţi robii tătari de prin satele Moldovei, Bogdan săvârşise, împreună cu „**suis filus**, nostris videlicet infidelibus nostorys, ob ipsorum detestandam infidelitas notam, eu quod idem Bokdan **et fily sui** fulminante dyabulo humani generis inimico”, la fel de „necredincioșii noștri, cunoscuți pentru infidelitatea lor detestabilă, pentru că același Bogdan și fiii săi au fost aţâţaţi (fulgeraşi) de diavol, duşmanul neamului omenesc”[37], întemeierea deplină a statului moldav, care avea şi stemă, şi recunoaştere tătară. Voievodul Petru, care avea atunci aproape douăzeci de ani, i-a cedat locul

---

[36] Kromer, Marcina, *Cronika Polska*, Tom I, Kraków 1882, p. 629
[37] AŞCP, *Documenta Romaniae Historica*, 1361-1365, vol. XII, Bucureşti 1985, doc. 382, pp. 398-401

unchiului său legitim şi revine în Moldova abia la finalul succesiunilor legitime şi morale, când, practic, el urma la domnie, fiind consemnat, într-un uric al lui Alexandru cel Bun, din 7 ianuarie 1403, din perspectiva acestei legitimităţi antecesor, atunci când Alexandru, prin danie mănăstirească, face o pomană „pentru sufletul sfânt răposaţilor domni de mai înainte, pentru sufletul lui Bogdan voievod, şi pentru sufletul lui Laţco voievod, şi pentru sufletul lui Petru voievod, şi pentru sufletul tatălui nostru, Roman voievod, şi pentru sufletul lui Ştefan voievod”[38].

Cronologiile convenite de istorici, conform cărora Dragoş ar fi domnit între anii 1359-1360, iar Sas 1361-1364 sunt invalidate de mărturiile vremurilor, inclusiv de diplomele maramureşene, bătălii împotriva tătarilor, conduşi de cumnatul lui Kutlubuga, mârzacul tătarilor dobrogeni Atlamuş (Athalamos), care avea să fie dezonorat prin spânzurare, fiind conduse de către comitele securilor Andrei Lackfi (Andreae Lack – în mărturiile scrise în latină ale vremii), Dragoş fiind, în 1345, când a avut loc expediţia, doar un căpitan de oaste şi nicidecum un voievod. Dacă a fost numit sau nu guvernator (funcţie mult mai mare decât cea de voievod) al noii provincii, de dincolo de Carpaţi, nu există mărturii decât asupra urmaşilor lui, dar nu fără echivoc, urmaşi care au fost mereu izgoniţi de pe moşiile lor din Maramureş sau din Moldova de către „confederaţii” lui Bogdan, dar fără a se şti exact de unde anume din Moldova.

[38] AŞSP, *Documenta Romaniae Historica. A. Moldova* (1384-1448), Bucureşti 1975, doc. 17, p. 24

În 15 septembrie 1349, de pildă, când Andrei Lackfi trimite un om de încredere în Maramureş, ca să-i repună în posesie asupra moşiilor Giuleşti şi Valea Mare „pe Giula şi pe fii săi”[39], Dragoş era doar amintire, diploma menţionându-l pe „Giula, fiul lui Dragoş”[40]. Deci Dragoş murise înainte de toamna anului 1349, iar meritele lui reale faţă de Coroana Ungară nu includ şi un statut de descălecător al Moldovei, deşi este de presupus să s-a făcut acţiunea militară „de recuperare a Moldovei, prin mijlocirea lui Dragoş”[41].

Statutul de fiu al nepotului lui Bogdan, Ştefan, pe care îl avea Petru, în 1359, când, practic, făcea parte din „confederaţia” lui Bogdan şi Ştefan, îi fixa, practic, un anume loc în succesiunea la tron, pe care l-a ocupat, după moartea tatălui său, apoi l-a cedat lui Bogdan, în 1364, şi-abia după epuizarea succesiunii Bogdăneştilor, „vine” (în istoriografia românească nu se precizează de unde) şi ocupă tronul acum lui cuvenit, domnind, pentru a doua oară, între anii 1375-1391; deci, timp de 16 ani, la care ar trebui adăugaţi cei 5 ani din prima lui domnie.

Nu există nici o mărturie sau dovadă că Petru, fiul lui Ştefan, nepotul de fiu al lui Iuga, ar fi fost fiul lui

---

[39] Moga, I., *Voievodatul Transilvaniei. Fapte şi interpretări istorice*,Sibiu 1944, p. 64

[40] Mihály, Joan, *Istoria comitatului Maramureş. Tomul I. Diplome maramureşene din secolul XIV şi XV*, Sziget 1900, doc. 13, pp. 26, 27

[41] Papacostea, Şerban, *Triumful luptei pentru neatârnare: întemeierea Moldovei şi consolidarea statelor feudale româneşti*, în AŞSP, *Constituirea statelor feudale româneşti*, Bucureşti 1980, pp. 180, 181

Costea, chiar dacă mama lui, Margareta, era cunoscută drept Muşata, care fie însemna un diminutiv, fie o poreclă care viza frumuseţea ei. La aceiaşi concluzie a ajuns, de altfel, şi Constantin Rezachevici[42], dar, vorba cronicarului Marcina Cromer, adevărul nu are prioritate în faţa a ceea ce înseamnă „convenţie comună, dar care nu este susținută de nici o veche mărturie”[43]. Convenţia este convenţie, un fel de lege a ignorării.

[42] Rezachevici, Constantin, *Cronologia critică a domnilor din Țara Românească și Moldova a. 1324 -1881*, Volumul I, Editura Enciclopedică, 2001, p.441
[43] Kromer, Marcina, *Cronika Polska*, Tom I, Kraków 1882, p. 629

ANEXE

Turocz, Johannes de

Chronica Hungarorum, Dresda, 1475

„Tot în acest timp (în timpul lui Ludovic – n. a.), Bogdan, voievodul Olahilor din Maramureş („Maramarosio”), adunându-și la sine, în ţara Moldovei, pe Olahii aceluiași district, supusă coroanei regatului Ungariei, dar pentru mult timp părăsită, din cauza vecinătății locuitorilor tătarilor, s-a retras în secret și, deși de armata regelui însuși fusese atacat de mai multe ori, totuși numărul mare de Olahi, care locuiau în acel ținut a crescut și Moldova a fost transformată într-un regat”[44].

[44] Johannes de Turocz, Turoczi, *Chronica Hungarorum,* p. 3, cap. XXXVII apud Karamsin, M., *Histoire de l’Empire de Russie*, Paris 1819, p. 444

Dlugossi, Joannis

Annales seu Cronicae incliti Regni Poloniae, Lib. 9, Varsaviae 1973

„Pentru a-l ajuta pe Ștefan, fiul lui Ștefan voievod al Țării Românești („woyewodae Walachiae"), Kazimierz, regele Poloniei, trimite cu el o armată, care, în pădure, după ce au fost tăiați copacii, a fost copleșită de tăişurile voievodului (Petru – n. n.)[45].

După ce a murit Ştefan, fostul voievod valah al Moldovei (ai cărui strămoşi băștinași au fost alungați, din Italia, în regatul celor de acelaşi neam, voloscii („nacio Volscorum") și li s-a spus aşa de către vechii domnitori și coloniști ruteni, pe care, mai întâi prin trădare, apoi cu

---

[45] Se discută o anumită tradiție a clanului Oleśnicki din armele lui Dębno, deja scrisă în vremuri ulterioare (vezi o narațiune similară în: *Viața și manierele cardinalului Sbigne*, scrisă de Phillippo Callimachus, ed. I. Lichońska. Warszawa 1962, p. 28-31). Anul (1359) al expediţiei, pe care Dlugosz îl menţionează, nu este cel real. Z. Spieralski este primul istoric, care a susţinut că campanie anului 1359 este un fals (W spraw rzekomej wyprawy Kazimierza Wielkiego do Moldawii, PH, t. LII, 1961, p. 147-152). Într-un mod foarte asemănător este descrisă expediția romanilor în Galia (vezi Livy, XXIII, 27) (Madyda, p. 181).

forța, i-au alungat, venind în număr din ce în ce mai mare de oameni și au luat ţara în stăpânire, dar rămânând tot în riturile și obiceiurile rutenilor, prin care ar fi mai ușor ca ocupația să fie acceptată de proprii degenerați, iar ceilalţi au migrat), a apărut o dispută grea între cei doi fii ai decedatului voievod, Ştefan și Petru, în privinţa conducerii și succesiunii pe tronul ţării. Căci Petru, deși era mai tânăr, pentru că era mai îngăduitor, a fost ajutat de majoritatea valahilor, iar el, cu energia cu care s-a impus și cu sprijinul maghiarilor din provincie, l-a învins pe Ştefan şi pe boierii pe care nu i-a putut convinge să fie de partea lui şi a ocupat singur principatul Moldovei.

Dar Ștefan, fratele mai mare, nesuportând umilinţa înfrângerii sale și temându-se că fratele său, Petru, al doilea născut, să nu se sfătuiască cu sfetnicii şi să-l prigonească cu mai multă cruzime, s-a refugiat la Cazimir, regele polonez, și, fiind bogat în comori și în ostași, a cerut să i se acorde milă, angajându-se și legându-se atât pe sine, cât și pe toți urmașii săi, care vor fi voievozi în țara Moldovei, să rămână pentru totdeauna în credința, ascultarea și supunerea Regelui Cazimir și a urmașilor săi, regi ai Poloniei. Când această condiție a fost acceptată de regele Cazimir şi aprobată de consilierii regatului, regele Cazimir a trimis o armată, din Cracovia, Sandomir, Lublin și soldați ruși, împreună cu Ștefan, pentru a-l readuce pe scaunul Moldovei.

După ziua apostolilor Petru și Pavel, armata a ieșit din tabără și, când a ajuns pe pământ vrăjmaş, a avut câteva succese mărunte și a câştigat câteva încăierări, dușmanul evitând o bătălie totală şi definitivă. Căci Petru,

fratele cel tânăr, înţelegând că ar fi o prostie din partea lui să angajeze o bătălie deschisă cu Ștefan și cu armata polonezilor, a încercat să rezolve conflictul cu iscusinţă și viclenie.

Pădurile pustii se întindeau pe o lungă distanță, Ploninul fiind nelocuit, și pentru că nu are oameni care să aducă progres, pământurile nici nu sunt cultivate, nici arate în țara Şipeniţului, pe care, așa cum am menționat mai sus, ploninii o numesc Munteni, iar oastea poloneză, pentru a înainta spre interiorul ţării și spre câmpie, urma să treacă prin dreapta acelor păduri, iar de cealaltă parte a drumului muntenesc, în partea inamicului, se tăiaseră copacii şi au fost înţinaţi, că stăteau nemișcați și cădeau ușor la o lovitură. Iar când polonezii au intrat în pădure, în marş, valahii au doborât copacii din margine, care, căzând unul peste altul și prăbuşindu-se, au strivit și măcelărit oamenii, caii și armele, fără luptă, și i-au biruit. Prinşi sub cu trunchiurile și ramurile copacilor, soldați polonezi au fost uciși și zdrobiți, iar cei mai mulți dintre ei au fost mutilați la picioare sau la mâini sau în alte părţi ale corpului. Majoritatea oştenilor, zdruncinaţi de răul neașteptat, au intrat sub jug, iar numărul prizonierilor era oarecum mai mare decât al celor scoşi de sub copaci. După ce a câştigat bătălia, inamicul, cu toate prăzile și prizonierii, era cu atât mai satisfăcut, cu cât biruinţa era completă. Căci, deși o mare parte dintre cai au pierit prin doborârea copacilor, totuși armele, hainele și alte lucruri, din moment ce nimeni nu a putut să scape şi să aducă ceva înapoi, au fost luate de învingători.

Armata polonezilor, în faţa valahilor care i se împotriveau, s-a precipitat în aceste capcane, mai mult prin neglijență şi lașitate, care, în confruntare cu chibzuinţa și inteligența vrăjmaşilor, care i-au atras pe poloni în astfel de curse și capcane cu răutăcioasă viclenie.

Când această înfrângere a fost raportată regelui Cazimir, acesta a trimis imediat să răscumpere pe toți prizonierii. Și valahii, având posibilitatea de a face ușor răscumpărarea captivilor, toți soldații și oamenii de rând au fost lesne răscumpărați.

În această înfrângere, a fost luat prizonier Sbigneus de Oleschnicza, un soldat al casei lui Dambno, bunicul cardinalului Sbigneus și episcop de Cracovia, care a fost nevoit să șchiopăteze până în ziua morții, din cauza cioturilor care atunci i-au trecut prin cap.

Nawogius de Thanczin, fiul lui Andrea de Thanczin, Palatinul Cracoviei, după ce scăpase din mâna valahilor în tumulul bătăliei, ferindu-se să-i vadă pe tatăl și prietenii săi, a mers la Roma. direct de la locul dezastrului, și a cerut el însuși să fie făcut presbiter (căci singurul însoțitor pe care-l luase cu sine deja murise în ziua aceea), urmând să demaşte țara, la întoarcere, iar ulterior a fost promovat la decanatul Cracoviei.

Pădurea deasă de atunci a fost restrânsă, de-a lungul timpului, prin cultivarea pământului și prin înmulţirea ogoarelor.

Unsprezece flamuri au fost capturate în acea înfrângere, dintre care trei au fost regale sau voievodale, cele ale voievodatelor Cracovia, Sandomir și Lviv („Leopoliense”), nouă militare, adică Bipennium, pe care sus-zisul Nawogius o ridicase, alta dintre Leliwa, a treia dintre Vulpium, cea de-a patra dintre Rawitarum, a cincea dintre Griffonum, a șasea dintre Srzenyevitarum, a șaptea dintre Habdankonum și a opta dintre Polukosarum, iar a noua dintre Streparum.

Anul Domnului o mie trei sute șaizeci.

O ciuma uriaşă în Polonia

După ce a primit înfrângerea din partea Țării Românești (Walachiam), a urmat pentru Polonia o înfrângere mai gravă, dar totuși mai tolerabilă, dacă nu i-au putut rezista simțurile omenești. Pentru că urgii epidemice, fie că sunt trimise de Divinitate, într-un loc de răzbunare pentru multiplele nelegiuiri ale oamenilor, fie prin aranjarea stelelor, constelațiilor și conjuncțiilor, fie din altă cauză necunoscută a accidentului, care toate izvorăsc într-un torent în mai toate regatele din Occident, inclusiv în regatele Poloniei, Ungariei și Boemiei, dar și în provinciile supuse și învecinate acestora, care au fost infectate atât de mult, încât ciuma s-a răspândit peste orașele, cetăţile, satele și zonele rurale ale Regatului Poloniei, astfel încât a ucis cea mai mare parte a persoanelor de

ambele sexe, în cele șase luni, în care virusul a continuat să se răspândească”[46].

Kromer, Marcina

Cronika Polska, Tom I, Kraków 1882

„Dacia, după multe războaie purtate cu romanii, conduşi de împăratul Traian („Trojedena”), după cum scrie Eutropius, este cucerită și se transformată în acolonie. Și chiar după războaie a fost pustie, împăratul amintind de imensul număr al oamenilor din toate părțile imperiului roman, aduşi pentru cultivarea pământului și așezaţi în jurul cetăţilor întărite. Cu toate acestea, foarte curând după împăraţii Galenus și, apoi, Aurelian, păgânismul a revenit în această țară. Și apoi au venit goții din Gracyana. Și astfel, din acest grup confuz de romani și păgâni, care făceau comerț între ei și căsătoriile mixte, s-au născut românii („Wolochowie”), noua limbă derivând din vechea lor limbă păgână și din cea romană, ei folosesc cuvintele latine confuz și falsificate, dar au multe cuvinte pur latine.

[46] Joannis Dlugossi, *Annales seu Cronicae incliti Regni Poloniae*, Lib. 9, Varsaviae 1973, pp. 299-301

Odată cu împrumuturile din graiul rutean și slav, datorită vecinătăţii sau și comuniunii comune, sau răspândit, ca și pe pământul slovacilor, și pe alte pământuri, începând de la lacul Meotic („Meotydu”) și până la Marea Neagră şi la Marea Adriatică, dar, întinzându-se, au fost cuceriți, așa cum şi eu am arătat în primele cărți. Totuși, nu toată această națiune a rămas în Dacia, pentru că partea sa de vest a devenit țara transilvăneană a regatului maghiar, unde locuiesc acum unguri, saşi, saxoni, secui, și o seamă de valahi, şi ce populaţii or mai fi avut şi Rypensia, și Dacia.

Deci românii („Wolosza”) sunt o națiune numeroasă, curajoasă și perfidă, dar când au fost numiți valahi („Wolechami”), ei nu știau. O convenţie comună, dar care nu este susținută de nici o veche mărturie, susține că ei au dobândit acest nume de la un anume Flakus („Flakusa”), un fel de guvernator sau de domn al lor, și că au fost numiți mai întâi Flacchins („Flakczynami”) și apoi numele vlasi („Ulaszami”) și voloci („Wolochami”), denaturat de păgânii de la hotar.

Este adevărat că în limba poloneză și în slavă nu numai pe această națiune, ci și pe toate care sunt latine, le numesc italieni și valahi. Ceea ce dovedește că această națiune a apărut din sângele italian, dar valahii nu se ocupă foarte mult de originea lor, ci doar turmele, hergheliile și cirezile lor, crescute şi îngrășate anual, pentru că țările în care trăiesc au pășunile cele mai bogate, așa că este de notorietate că au oi, herghelii și cirezi mai mari față de cele poloneze, pe care le vând, în fiecare an, cu belșug în voievodatele cu care se învecinează, în Rutenia și We-

grom, dar și polonezilor, prusacilor, slovenilor, cehilor, germanilor, slovacilor, italienilor și turcilor.

Ei celebrează credința creștină cu rit grecesc.

Cenuşie și aproape necunoscută până în vremurile pe care le descriu acum, această națiune a fost menţionată frecvent și își găsește mai întâi numele în istoria maghiară, pe vremea regelui Carol, care, în 1330, a purtat război împotriva lui Basarab („Bazaradowi"), voievodul Ţării Româneşti, apoi Zowia şi Moldova, din ţinutul care se întinde de la râul cu acest nume, dar nu prea mult.

Desigur, în timp, această singură națiune s-a împărțit în două state, conducerea și numele s-au despărțit, cum li s-a întâmplat şi celor care au venit spre est și spre nord, locuind în Podolia, şi care au păstrat numele de valahi („Wolochów"), iar cei care şi-au durat ţară în partea de sud, atingând, cu graniţele, ţinuturile transilvănene, s-au numit munteni („Multanami"), iar ceilalţi (moldovenii – n. n.) se numesc transalpini („Transalpinami"). Şi aceştia sunt valahi („Wolochami") și se numesc moldoveni („Moldawiany").

Acest neam al moldovenilor din acest motiv a purtat război cu regele Kazimierz. După moartea lui Ştefan, voievodul valah, cei doi fii ai săi, Ştefan şi Petru, s-au luptat între ei pentru tron. Petru era mai tânăr, dar datorită înclinației lui spre generozitate și manierelor sale plăcute, cei mai mulți dintre dregătorii statului i-au cerut să primească ajutor de la unguri și să stăpânească asupra ţării, îndepărtându-l pe Ștefan din ţară, care, temându-se

de trădarea frăţească, a fugit în Polonia, cu nişte boieri ai tatălui său, şi ajungând în faţa regelui Kazimierz, s-a plâns acestui şi a jurat vă va fi veşnic vasal Poloniei, plătind tribut, iar regele l-a crezut.

Apoi, regele Kazimierz, după ce a înrolat o armată puternică din Polonia Mică și din Rusia (Roşie – n. n.), armata pornește imediat, în 9 iulie, cu hatmanul și cu exilatul Ștefan, spre Moldova, iar la început nu a fost atât de rău, pentru că forţele expediționare au fost de temut. Polonezii, în urmăriri și în lupte minore, primeau întotdeauna băutură.

Petru, însă, văzând acea putere, pe care nu o putea învinge, a recurs la un șiretlic, și a trimis câţiva dintre valahii săi ca să o facă pe călăuzele şi să le promită polonezilor o călătorie mai sigură. A fost nevoie ca polonezii să pătrundă mai adânc în Moldova, să traverseze o pădure deasă, ramificată și greu de trecut. În această pădure, Petru şedea la pândă, cu oamenii săi, iar când au pătruns oştenii noștri adânc în pădure, a îmbrâncit copacii înţinaţi, ca să-i strivească pe poloni cu trunchiurile şi cu ramurile lor. Acolo, când polonezii au intrat în pădure, valahii au sărit din copacii înţinaţi şi au împins trunchiurile, care s-au prăbuşit, începând de la marginile pădurii, iar apoi copacii înșiși au fost doborâţi de ceilalţi copaci, și au căzut asupra noastră, încât, dacă nu ar fi fost răscumpăraţi prizonierii, atunci probabil că oastea ar fi fost în totalitate zdrobită”[47].

[47] Kromer, Marcina, *Cronika Polska*, Tom I, Kraków 1882, pp. 628-632

Bielskiego, Marcina

Kronica Polska, Sanok 1856

„După care (după Basarab, prelua eroarea şi Bielski – n. n.) presupun că a venit Ştefan, care a lăsat doi fii: Ştefan şi Petru, iar când nu au putut să se înţeleagă unul cu altul, fiul mai mare, Ştefan, a fugit la Kazimierz, regele polonez, pentru a cere ajutor împotriva lui Petru, fratele său mai mic (care îl precedase cu ajutorul maghiarilor), făgăduindu-i că va fi pentru veşnicie tributar regilor polonezi și supus al acestei coroane. Din acest motiv, Kazimierz și-a trimis armata în Moldova („Woloch”), împreună cu Ștefan, şi au intrat acolo la sfârșitul lunii iulie, în anul Domnului 1359.

Strămoșii noştri s-au simțit bine că au câștigat câteva lupte și, de aceea, valahul (Wolosza”) nu a vrut să le ofere mai multe bătălii, ci s-a retras din calea lor, iar

când i-a ademenit în pădurea care se numește Plonina, oastea valahă a doborât toată pădurea împotriva lor, căci înainte ei tăiaseră fiecare copac mai mult decât din coajă, și așa au izbit un copac de altul și copacii înșiși au căzut, iar unde s-au prăbuşit, au murit mulți oameni și pe cei rămaşi în viaţă i-a răscumpărat Kazimierz, printre aceştia fiind Zbigniew Olesnicki, cu stema Debno, care a crescut din stema Habdank; căci această stemă a fost capturată de tătarul Demrot, cărei atunci i s-a adăugat o cruce, iar din pricina acestui Demrot Debno se presupune că stema a fost numită aşa, astfel încât există și un castel pentru o domnișoară Debno.

Nawoj Teczynski şi Andrzej Teczynski, fiul voievodului Cracoviei, au scăpat cumva și, având drumul promis spre Roma, direct acolo s-a dus, s-a făcut preot şi a rămas acolo, iar mai târziu a fost decanul Cracoviei, după cum scriu Miechowita, dar şi Kromer, care scrie că, înainte de bătălie, aşa a fost jurat. În această înfrângere, ne-am pierdut cele trei steaguri voievodale, Cracovia, Sendomierska și Lviv, și nouă nobile, ale şleahţilor: Toporow, dintre care unul era al lui Nawoja Teczynski, Leliwow, Lisow, Rawicow, Gryfów, Srzeniawów, Habdanek, Pólkozow și Strzemienczyk.

Mai târziu a fost o ciumă în Polonia, peste tot, astfel încât aproape jumătate din oameni au rămas în viață în orașe și în sate; numai în Cracovia, se scrie că douăzeci de mii de oameni au murit”[48].

[48] Bielskiego, Marcina, *Kronica Polska*, Sanok 1856, pp. 405, 406

Stryjkowskiego, Macieja

Kronica Polsca, Litewska, Żmódzka i Wszystkiéj Rusi, scrisă în 1582, Warszawa 1864

„Anul 1359, în faţa regelui Kazimierz al Poloniei, a venit voievodul valah Ştefan, care fugise din Moldova cu o parte din boierii valahi, cerând ajutor împotriva fratelui Petru și promițând că va fi un vasal credincios al regatului Poloniei.

Kazimierz, regele, a fost alături de el, adunând o armată din Polonia Mică și Rusia, care pleca, în ziua de nouă, luna iulie, iar când a ajuns pe pământurile Moldovei nu a reuşit să-l atragă pe Petru, voievodul, în luptă deschisă cu ei, acesta văzând că forţele erau inegale. Dar trecând la viclenii, în zisa pădure Plonina, pe care polonezii trebuiau să o străbată cu armata, Petru a pus în calea duşmanilor tot felul de capcane, cu trape, cu arbalete şi cu ţepuşe, apoi a poruncit să se taie copacii de pe margi-

nile drumului, care se țineau doar puțin pe trunchi, și, în timp ce armata poloneză a intrat în capcanelor lor, moldovenii, după ce au țâşnit din copacii înţinaţi, au început să-i răstoarne, și apoi un copac a căzut peste celălalt, și cu acest truc perfid asupra polonezilor, aproape toți au murit, loviţi și zdrobiţi, iar cei care au rămas în viață și cei cu picioarele, cu mâinile, cu spatele sau cu alte membre rupte de prăbuşirea rapidă a copacilor, răniți și slăbiți, au fost capturați și le-au fost luate toate carele cu provizii militare, dar mai ales trei steaguri voievodale mari, al Krakowiei cu o coroană şi turnuri, al Sandomirului cu trei câmpuri și trei rânduri de stele, al Lwowului cu un leu cu coroană de aur, și nouă flamuri ale familiile nobile, aflate sub stemele Toporów, Leliwów, Lissów, Rawiczów, Griffów, Srzemianów, Habdanków, Polukoscców, Strzemienów etc., şi doar Nawój Teczyński, rănit la o mână a scăpat teafăr din capcană şi a fugit la Roma, unde s-a dedicat clerului, iar la Krakowia, deși Cromerus scrie că acesta a ajuns un cardinal, împreună cu Zbigniew Oleszniki, bunicul lui Zbigniew, care era atunci, după Jagela, episcop de Cracovia și cardinal.

Regele Cazimir, întristat de această înfrângere a armatei sale și de pierderea cavalerilor, a trimis solie la voievodul Petru, ca să facă elibereze pe slujitorii Coroanei (pentru că i-au cerut-o multe stăpâne poloneze) prin o răscumpărare, pe care probabil că o va primi în bani. Și aceasta a fost prima înfrângere a polonezilor în Moldova (Wolochów), în pădurea perfidă a Ploninei, în 1359, a doua fiind în nefericita Bucovină,e în timpul domniei lui

Albricht, regele polonez, în 1497, așa cum va fi scris mai departe”[49].

Jan Herburt

Chronica, siue Historiae Polonicae compendiosa, ac per certa librorum capita ad facilem memoriam recens facta descriptio authore magnifico viro Ioanne Herburto de Fulstin,Regni Polonici Senatotr, Oporiniana 1571

„Regele Poloniei, Cazimir, după a doua nuntă, cu fata ducelui Henric de Gloucester, „în anul 1359, a făcut o expediție rușinoasă în Moldova (Valachiam), din următorul motiv. La moartea lui Ştefan (Stephanus), Voievodul Valahilor, cei doi fii ai săi, Ştefan și Petru[50], s-au luptat pentru Principat. Exclus din stăpânirea ţării, Ştefan a fugit în Polonia, cu unii dintre valahii săi, la regele lui,

[49] Stryjkowskiego, Macieja, *Kronica Polsca, Litewska, Żmódzka i Wszystkiéj Rusi*, scrisă în 1582, Warszawa 1864, pp. 32, 33

[50] Şincai admite că Petru Muşat ar fi fiul lui Laţcu (I, p. 357) ed. 1853. Atunci Roman, fratele lui Petru Muşat, ar fi luat pe propria lui soră, Anastasia, şi deci fiica lui Laţcu. Tot aşa susţine şi Engel, *Gesch. der Moldau*, p. 112 – apud Xenopol, A. D., *Istoria Românilor din Dacia Traiană*, Vol. III, Ediţia III, p. 117

Cazimir: și când a promis că va fi în puterea și clientul (vasalul – n. n.) său, a obținut ușor de la el să se întoarcă în stăpânirea moştenirii paterne. De aceea Cazimir a trimis o armată, înrolată din Polonia Mică (Minore Polonia) şi din Rusia Roşie, la începutul lunii iulie, în Moldova, cu legații săi și cu Ștefan:

Dar Petru[51], observând poziţia polonezilor, le-a întins o capcană, în care cad cu atât mai ușor cei neprudenți, în favoarea oştenilor săi. Polonezii au fost nevoiți să treacă, la intrarea spre interiorul Țării Românești a Moldovei, un râu adânc și mocirlos, care se numește Plonina din pricina sterilităţii lui: Petru și oamenii lui au trecut râul și au tăiat copacii codrului prin care oamenii noștri urmau să mărșăluiască, în așa fel ca trunchiurile să rămână înţinate. Iar când oamenii noștri au intrat în acea pădure, capcanele valahului au îmbrâncit copacii cenuşii din marginea pădurii, încât ceilalți s-au împins unul pe altul; iar trunchiurile lor, ciocnindu-se, s-au prăbuşit asupra inamicului. Cazimir, mâhnit de această înfrângere căzută pe capul lui, după ce fusese exilat pentru trădare, a trimis solie vrăjmașului, să răscumpere pe cei prinşi și i-a obținut ușor. Această înfrângere, în faţa valahului, a fost urmată, un an mai târziu, de o ciumă, nu mai puțin sălbatică, care, atunci când a cuprins Polonia, timp de șase luni, a ucis aproape jumătate din populația orașelor și satelor.

[51] 1375-1391, după Xenopol, p. 117, şi nu 1359-1391, cum rezultă din Analele poloneze

În Cracovia, s-a socotit că au murit douăzeci de mii de oameni, dar năpasta a căzut mai mult asupra bogaților și nobililor, decât asupra oamenilor de rând.

În anul următor, care a fost 1361, Regele Cazimir a obţinut… înființarea Scaunului Mitropolitan din Lviv, în Rusia Roşie”[52].

În 1390, Vladislav Jagello „întorcându-se în Polonia, a călătorit prin Rusia Roşie și l-a primit, la Lviv (Leopilis) pe Petru, Palatinul Moldovei sau Valahiei[53], împreună cu alaiul său, care a depus un jurământ solemn de credință și vasalitate”[54].

---

[52] Jan Herburt, *Chronica, siue Historiae Polonicae compendiosa, ac per certa librorum capita ad facilem memoriam recens facta descriptio authore magnifico viro Ioanne Herburto de Fulstin,Regni Polonici Senatotr*, Oporiniana 1571, pp. 174, 175

[53] Domnul E. Picot, *Chronique d'Ureche*, Paris, 1878, p. 35, fără cuvânt se întemeiază pe jurământul depus de Petru Muşat regelui Poloniei înaintea mitropolitului din Kiev în 1387, pentru a tăgădui existenţa, la această dată, a unei mitropolii în Suceava şi a combate deci înfiinţarea mitropoliei Moldovei de Iuga I. Jurământul fusese depus în Polonia, la Lemberg, prin urmare era firesc lucru să se fi făcut înaintea unui mitropolit din acea ţară. Vezi actul de închinare a lui Petru Muşat şi acel al boierilor săi din 1387 în Ulianitzki, *Materialã dla istoria vzaimnah otnoşenii Roşii , Polşi, Moldavii, Valachii i Turtzii*, v. XIV-XVI vv, Moscova, 1887, p. 1-2: „actum et daturn in Lemburga” - Xenopol, A. D., *Istoria Românilor din Dacia Traiană*, Vol. III, Ediţia III, p. 117

[54] Ibidem, p. 201

Callimachus, Filippo Buonaccorsi

Vita et mores Sbignei cardinalis, Leopoli 1891

„Așadar, când de mulți ani valahii fuseseră protejați în străinătate de armele și de autoritatea polonezilor, fie ridicați de speranța libertății, fie nerăbdători de linişte, au început să se revolte acasă și, în curând, au părăsit fățiș regatul Poloniei. Cazimir al doilea domnea, în acea vreme, peste polonezi, şi, auzind de dezertarea lor, a pregătit îndată o expediție, în care, pese alți oameni mari și puternici, l-a ales pe Sbigneus din Olesznycza ca unic sfătuitor și conducător, a cărui vitejie și pricepere în afacerile militare erau foarte proeminente în acea perioadă. Nici întârzierea lui, când a trecut râul Nistru și și-a așezat tabăra pe pământul valahilor, nu i-a lovit cu atâta groază,

încât a trecut doar puțin timp, până când valahii ar grăbit după iertare și s-ar fi rugat ei înșiși de rege.

Dar epuizatul și înspăimântatul Lucius Aprovianus (din provincie? – n. n.), un valah de o străveche nobleţe, a ţâşnit în mijlocul luptei, cu speranța de a înșela inamicul. Nu departe de oastea zbuciumată a valahilor se afla o pădure densă, cu copaci înalți, și neacoperită de vreun tufiș. Lucius ordonase ca acești copaci să fie tăiați într-un asemenea echilibru încât să rămână în picioare, dar, dacă ar fi împinși, să cadă printr-o mișcare ușoară. A doua zi, când polonezii trimiteau semnale ostile, iar valahii le ignorau, datorită numărului lor mic şi fără nici o rânduială militară, mai mult din insolenţa cu care se răzvrătesc, decât prin înaintarea la o luptă dreaptă, Lucius, care, înainte de începerea bătăliei, se gândise să se refugieze în pădurea întinsă, și-a schimbat gândul și s-a hotărât să-și încerce norocul. De aceea, când românii au urcat pe movilă, i-a sfătuit să-și pregătească brațele, să strângă linia și să pună pe primul front un om voinic și îndrăzneț, pentru ca, coborând panta, să fie polonezii înfrânți de un atac de sus și, dacă norocul era cu ei, duşmanii s-ar putea să rupă rândurile și să fugă. Rezultate de succes (după cum se întâmplă) în urma unui plan rezonabil, căci convingerea lui Sbignaeus, care, dacă nu ar fi fost ordonat, să se aranjeze și să cerceteze toate, şi nu ar fi poruncit să fie mutate străjile, pentru a nu fi supus vreunei înșelăciuni, polonezii ar fi fost înfrânţi de valahii năvăliți de sus, cu strigăte puternice, şi nu au putut rezista mult atacului, încât s-ar fi întors şi s-ar fi pus pe fugă, dacă Sbigneus, deloc înspăimântat de situația alarmantă, nu și-ar fi adus oamenii în rânduri în mai multe locuri, iar când valahii s-

au năpustit cu vigoare, acolo unde era cel mai mare pericol trimitea întăriri, împiedicând victoria aproape sigură a inamicului. Bătălia a fost condusă de Sbigneus, iar ceilalți și-au adunat trupele pentru a respinge atacul, luptând cu putere. Dar valahii au insistat nu mai puțin înverșunat, alergând peste tot şi strigând spre Lucius că polonezii au fost deja învinși. Și era evident că era atât de important acel om, încât succesul ambilor depindea numai de el. Și așa Sbigneus, pe când călărea printre oamenii săi, îndemnându-i și încurajându-i, cu un cal agitat s-a repezit asupra lui Lucius prin mijlocul duşmanului. Cu nimic mai leneş, Lucius a întâmpinat suliţa care venea împotriva lui cu atâta ardoare, încât părea că amândoi se grăbesc spre o anumită victorie; spargerea sulițelor și a săbiilor dezvelite pentru a atrage privirile tuturor spre ei, astfel încât, în cazul unui conflict atât de înverșunat, lupta din ambele părți să înceteze. Lucius, încrezându-se în agilitatea calului său, prin diferite cotituri, încerca să-l răpună pe Sbigneus, care, lovind cu dreapta și cu stânga, când să fugă, când să lupte mai departe și să urmărească tăietura din spate, din față, a dat pinteni calului şi, fie din mânie, fie din vitejie, a lovit din toată puterea cu un paloş capul adversarului său și l-a aruncat de pe cal. Pe când Lucius cădea la pământ, din rândurile polonezilor s-a ridicat un zgomot atât de mare, încât, când bătălia s-a reluat, valahii, răspândiți de grosul forțele lor au apelat la o neaşteptată capcană. Părăsind movila pe care îşi aveau tăbăra, s-au retras, parcă zburând, în pădurea cea mai apropiată, urmăriți de polonezi în număr mare, pe care Sbigneus, după ce a luat stăpânire pe căpitanul pe care l-a ucis cu paloşul, apoi, temându-se de o ambuscadă, a încercat în zadar să-i cheme înapoi de la urmărire. Mai mult, pentru că nu

a izbutit să-i întoarcă, a vrut să-i ajute și a început să-i îndemne și pe cei care fugiseră.

Valahii, după ce au observat că polonii intrau la întâmplare în pădure, au făcut să cadă copacii cei mai apropiați pe cei mai din spate, unii căzând peste ceilalți, iar prin răspândirea căderii polonii au fost aproape toți zdrobiți, împreună cu Sbigneus, care nu de mult se bucurase de succesul unei victorii atât de remarcabile între neamuri, fiind lovit la picior de căderea unui arbore, de parcă valahul Lucius, prevăzându-şi moartea, ar fi avut grijă să taie pădurea, astfel încât să-l răzbune.

Aceasta era într-adevăr o privelişte jalnică, nu numai pentru polonezi, ci și pentru valahi, căci un om atât de viguros, pe care, cu numai puțin înainte, soarta războiului îl cruțase, acum îl pedepsea pentru moartea unui bărbat.

Numele Dembnigenilor, deja celebru, era reprezentat mai ales de Sbigneus, care, într-o bătălie atât de memorabilă, l-a ucis pe liderul inamicului. Faima lui a crescut când fiii săi au ajuns, în curând, magistrați distinși, deşi nici el nu era mai puțin faimos pentru descendența sa, decât pentru pricepere și bogăție, văzând că a avut doisprezece fii și i-a văzut pe toți aspirând la cel mai înalte funcţii și afirmându-se în arte. Dintre feciori, primul și al doilea, Ioan și Dobeslau, au fost personalităţi proeminente, cel din urmă în Palatinatul Sandomirului”[55].

---

[55] Filippo Buonaccorsi Callimachus, *Vita et mores Sbignei cardinalis*, Leopoli 1891, pp 20-23

Mihály, Joan

Istoria comitatului Maramureş. Tomul I. Diplome maramureşene din secolul XIV şi XV, Sziget 1900

1335, octombrie 5: „Înaintea regelui Carol, Ladislau, arhiepiscopul din Calocea, trimis să trateze cu voievodul Bogdan, fiul lui Micula („Bogdan Woyvode filii Mykula”[56] – dar există serioase îndoieli asupra iden-

[56] Reproducem acesta diplomă, deoarece unii, ca Georgiu Petrovay, sunt de părere, că acest Bogdan ar fi identic cu Bogdan voivodul din Maramureş şi apoi al Moldovei. Acestă părere nu e motivată, deoarece în diplomă nu se aminteşte că tratatele lungi şi de trei ori începute, să fi avut un resultat. Nici că e probabil, ci Bogdan, fiul lui Niculae ,voivodul ţării româneşti (mort în 1364), să-şi părăsească câmpiile mănoase de la gura Oltului şi să se mute între munţii neroditori din fundul râurilor Iza şi Vişeu, unde erau moşiile lui

tităţii între acest Bogdan şi Bogdan Întemeietorul – n. n.), ca să descalece în Ungaria[57], declară că Thouka castelanului din Ersomlyo şi Casseu nu e răsunzător pentru daunele cauzate prin procurarea victualiilor în posesiunile Jam şi Borzas Szent-György. Regele primeşte aceste excusări deoarece exacţiunile s-au făcut în serviciul său"[58].

1343, octombrie 21, Oradea Mare. Mandatul regelui Ludovic către toate judecătoriile ţării ca să se amâne procesul început prin Ioan, fiul lui Dionisie din Kolesc ăn contra lui Crăciun, voievodul din Bilke, pentru conflictul ce l-a avut Bogdan, cândva voievod în Maramureş, cu numitul Ioan şi fraţii săi, deoarece voivodul Crăciun nu o vinovat în cauza aceasta:

„Noi, Ludovic, prin harul lui Dumnezeu, regele Ungariei, amintim cauza și problema procesului pe care Ioan, fiul lui Dyonis de Kelche, împotriva voievodului Karachyn din Bylke și a celor doi fii ai săi, asupra faptului conflictului, pe care **Bogdan** (Boghdan), fost voievod al Maramureşului, **necredinciosul nostru**, îl avea împotriva sus-zisului Ioan, fiul lui Dyonis, și a fraților aceluiași, în iarna trecută, dar **s-a mutat sau intenționează să se mute**. Noi, cunoscând nevinovăția susnumitului voievod al lui Crăciun (Karachyn) și a fiilor

Bogdan şi ale **fratelui său Iuga**, voivodul românilor. Precum Jam şi Sân-Georgiu, moşiile agravate, sunt în Banat, astfel şi descălecarea numai în Banat s-a intenţionat – notă de subsol Mihály.

[57] Reprodus din: *Codex dipl. hung. andegavensis* III. pag. 201. S-a publicat şi prin N. Densuşan: *Documente* I. p. 637 – notă de subsol Mihály.

[58] Mihály, Joan, *Istoria comitatului Maramureş. Tomul I. Diplome maramureşene din secolul XIV şi XV*, Sziget 1900, doc. 5, p. 11

săi, îi prezentăm pe același Karachyn și pe fiicele lui și reluăm chemarea pe care o făcuse împotriva lor susnumitul Ioan, fiul lui Dyonis. De aceea, vă poruncim tuturor judecătorilor și justiției împărăției noastre, de către cei prezenți, în măsura în care îi judecă pe sus-numitul voievod din Karachy și pe fiii săi, împotriva mai sus-zisului Ioan, fiul lui Dyonis, pentru cauza menționată mai sus, orientaţi judecata voastră de la măsura în care presupuneţi, Noi nu vom proceda altfel, cu harul nostru. Dat la Waradin, de sărbătoarea Neprihănitei Fecioare, în anul Domnului 1343. Căci ne propunem, ca Dumnezeu ajutându-ne, să deliberăm mai deplin asupra faptului premizei anulării, împreună cu prelații și baronii noștri, când ne vom întoarce la Vyssegrad; dată ca mai sus.

Raportul lui Stephen Lachk și a domnului arhiepiscop"[59].

1349, septembrie 15, Bistriţa. Mandatul regelui Ludovic către Joan, fiul lui Juga, voievodul românilor din Maramureş, pentru statornicirea lui Giula, fiul lui Dragoş, şi a fiilor lui Giula, Drăguş, Ştefan, Tătar, Dragomir, Costea si Miroslav în moşiile Giuleşti şi Valea Mare (Nires) din care moşii i-a scos Ştefan, fratele voivodului, căzut în nota *infidelitatis* împreună cu unchiul său, Bogdan, oarecândva voievod:

„Ludovic, prin harul lui Dumnezeu, Regele Ungariei, credinciosului său Ioan, fiul lui Iuga (Ige), voievod

---

[59] Mihály, Joan, *Istoria comitatului Maramureş. Tomul I. Diplome maramureşene din secolul XIV şi XV*, Sziget 1900, doc. 7, p. 17

al olacilor din Maramureş, salutări și binecuvântări. Ne-a dezvăluit raportul plângerii lui **Giula, fiul lui Dragoș**, că Ștefan, fiul aceluiași Iuga, fratele tău, care a săvârșit, de foarte curând, infidelitatea lui Bogdan, un anume voievod, prin aderarea la unchiul său și la necredinciosul notoriu al regatului nostru, s-au plâns **Dragoş, Ştefan, Tătar, Dragomir, Costwa, și Miroslav, fiii săi, că, din cauza consecvenței lor în fidelitatea față de noi, că nu reușise să-i abată de la cursul fidelității lor obișnuite, ca să se alăture confederației sale și a lui Bogdan cunoscute, și companiei necredincioșilor fostului nostru voievod**, în ceea ce privește posesiunile lor la Gyulafalva, care există în apropierea râului Maramureş și numită Nyres, care era înainte cel mai bun slujitor al Prințului Carol, Rege al Ungariei, prin harul lui Dumnezeu, dragul nostru tată de neuitată amintire, în domnia căruia a contribuit și Gyula, din cele mai bune sale slujbe credincioase și merituoase, Ştefan l-a alungat și a înconjurat casele lui, pentru a le arde și pârjoli, cauzând durere lui însuși Gyula și fiilor săi; de aceea poruncim cu fermitate credinţei voastre din prezent; în ce măsură este aşa, ne relatează Gyula, sus-zis, de atunci însăși posesiunile numite Gyulafalva și Nyres au fost pre-notate aceluiași Gyula și fiilor săi, prin dreptul prin care se știe că ele le aparțin lor și Kenesii ţinutului Maramureş din care se trag, în ciuda împotrivirii lor. Dată în Bistriţa, în a doua zi a sărbătorii Înălțării Sfintei Cruci. În anul Domnului o mie trei sute patruzeci și nouă”[60].

---

[60] Mihály, Joan, *Istoria comitatului Maramureş. Tomul I. Diplome maramureşene din secolul XIV şi XV*, Sziget 1900, doc. 13, pp. 26, 27

1353, mai 14: Fratele lui Bogdan, Iuga, şi fiii acestuia, Ştefan şi Ioan, primesc întăritură pentru moşia „Cuhea, în Maramureş, şi a pertinenţelor sale”[61]. În diplomă, se menţionează hotarele, partea lui Bogdan din Cuhea („Kohnya”) începea de la „Dealul Maximului, lângă Vişeul de Jos (…) către răsărit şi către amiazăzi”[62]; sau, cum scrie în diplomă: „Dealul lui Maxim, unde se desparte de pământurile sau moşiile voievodului Bogdan, unchiul lor”[63]. Ştefan şi Ioan primesc întăritura diplomei, pierdută între timp, în 24 iunie 1360[64].

1360, martie 20: „Regele Ludovic conferă românului maramureşan Dragoş, fiul lui Giula, şi fiilor săi, Giula şi Ladislau, sub titlul de donaţiune, nouă moşii româneşti: Slatina, Brebu, Copăceşti, Deseşti, Herniceşti şi Satu-Şugatag, cu veniturile lor, pentru serviciile credincioase, arătate mai ales în restaurarea Ţării Moldovei („restauratione terrae nostrae Moldauanae, atunci când „plures Olachos rebellantes a via debitae fidelitatis deviantes”)”[65]. Fiii lui Giula, care primesc întăritură pentru

---

[61] Mihály, Joan, *Istoria comitatului Maramureş. Tomul I. Diplome maramureşene din secolul XIV şi XV*, Sziget 1900, doc. 16, p. 30
[62] Mihály, Joan, *Istoria comitatului Maramureş. Tomul I. Diplome maramureşene din secolul XIV şi XV*, Sziget 1900, doc. 16, p. 33, notă de subsol
[63] AŞSP, *Documenta Romania Historica*, C. Transilvania, Volumul X, Bucureşti 1977, doc. 193, pp. 213-216
[64] Mihály, Joan, *Istoria comitatului Maramureş. Tomul I. Diplome maramureşene din secolul XIV şi XV*, Sziget 1900, doc. 22, p. 45
[65] Mihály, Joan, *Istoria comitatului Maramureş. Tomul I. Diplome maramureşene din secolul XIV şi XV*, Sziget 1900, doc. 19, p. 37

aceste moşii, în 10 februarie 1364, sunt „Ştefan, Miroslav preotul şi Dragomer”[66], dar moşiile sunt cedate în favoarea lui Dragomir.

1360, iunie 24. Regele Ludovic transcrie şi confirmă literele metale date prin Capitul din Agria servienţilor regelui românilor Ştefan şi Joan, fiilor românului Juga, asupra moşiei principale Cuhea, în anul 1353, 14 mai. Tot acel rege provede, în 26 septembrie 1365, literele sale confirmatorii, cu sigil nou, în locul celui pierdut în războiul contra patarenilor din Bosnia:

„Ludovic, prin harul lui Dumnezeu, Rege al Ungariei, Dalmației, Croației etc., pentru toți credincioșii lui Hristos prezenți, precum și pentru cei care vor veni, veți avea atenție despre prezența mântuirii în Mântuitorul tuturor. Când ni se cere ceea ce este drept și onorabil, se cuvine ca Majestatea regală să dea un consimțământ ușor, iar loialităților enumerate să le îndeplinească cererile cu generozitate, mai ales în cele care par să se potrivească intereselor supușilor lor. În consecință, dorim să aducem la cunoștința lumii întregi că acel Ştefan, fiul lui Iuga, voievodul nostru maramureşean, iubit nouă și credincios, și fratele lui, Ioan, în prezența persoanelor sfatului sublimităţii noastre, ne-a prezentat anumite scrisori privilegiate, de la onorabilul Capitol al Agriei, privind stăpânirea legitimă și scopurile care derivă prin înființarea unei anumite moşii, numită Cuhea (Kohnya), și proprietăţile ei, existente în districtul Maramureşului, care aparţin

[66] Mihály, Joan, *Istoria comitatului Maramureş. Tomul I. Diplome maramureşene din secolul XIV şi XV*, Sziget 1900, doc. 26, p. 53

acelor fii ai lui Iuga, subsemnați, rugându-ne cu smerenie și cu evlavie ca adunarea să accepte, să aprobe şi să ratifice același lucru, pentru ei și pentru moștenitorii lor, am hotărât să confirmăm privilegiul a cărui cuprins este următorul: Tuturor credincioșilor lui Hristos etc. (vezi sub nr. 16.).

Noi, așadar, prin cererile drepte și demne ale suszisului Ștefan voievodul și Ioan, fiii lui Iuga, maiestatea noastră cu respect faţă de aceeași împărătească favoare, obţinută prin credinţa lor, prin slujbe și merite demne de laudă, după cererea stării și posibilităților lor, prezentate nouă și aduse în prezent în memoriu Majestății noastre, acceptăm și aprobăm scrisorile privilegiate menționate mai sus, ale însuși Capitolului din Agria, întrucât ele ni s-au părut lipsite de orice îndoială, cu tot cuprinsul aceleiaşi diplome, care este anexată, cuvânt cu cuvânt după spusele diplomei şi cu aceleaşi scopuri exprimate în aceea, ratificăm iar pentru fiii lui Iuga şi moştenitorii lor şi confirmăm pe veci cu autoritatea regală, prin actualul nostru privilegiu de proprietate”[67].

1365, februarie 2: Moşiile confiscate de la Bogdan („Bokdan voyvoda **et suis filus**, nostris videlicet infidelibus nostorys, ob ipsorum detestandam infidelitas notam, eu quod idem Bokdan **et fily sui** fulminante dyabulo humani generis inimico”), deci de la „Bogdan voievodul **și fiii săi**, și anume necredincioșii noștri, cunoscuți

[67] Mihály, Joan, *Istoria comitatului Maramureş. Tomul I. Diplome maramureşene din secolul XIV şi XV*, Sziget 1900, doc. 22, pp. 45-48

pentru infidelitatea lor detestabilă, pentru că același Bogdan şi fiii săi au fost aţâţaţi (fulgeraşi) de diavol, dușmanul neamului omenesc”, au fost încredinţate, aşa cum se ştie, „voievodului maramureşean Balk, fiul lui Sas, şi fraţilor săi Drag, Dragomer şi Ştefan”[68], regele Ludovic I poruncind să fie stricate „şi socotind deşarte toate actele scrise şi întocmite pentru acel Bogdan **şi fiii săi** cu privire la sus-numitele moşii”[69].

1365, septembrie 26: Ludovic I confirmă fraţilor Ştefan şi Ioan, fiii lui Iuga, stăpânirea moşiei Cuhea, în hotarele stabilite în 14 mai 1353[70].

---

[68] Mihály, Joan, *Istoria comitatului Maramureş. Tomul I. Diplome maramureşene din secolul XIV şi XV*, Sziget 1900, doc. 29, p. 56
[69] AŞCP, *Documenta Romaniae Historica*, 1361-1365, vol. XII, Bucureşti 1985, doc. 382, pp. 398-401
[70] AŞCP, *Documenta Romaniae Historica*, 1361-1365, vol. XII, Bucureşti 1985, doc. 428, p. 448

AŞSP

Documenta Romaniae Historica. A. Moldova (1384-1448), Bucureşti 1975

1403, ianuarie 7, Alexandru cel Bun: „pentru sufletul sfânt răposaţilor domni de mai înainte, pentru sufletul lui Bogdan voievod, şi pentru sufletul lui Laţco voievod, şi pentru sufletul lui Petru voievod, şi pentru sufletul tatălui nostru, Roman voievod, şi pentru sufletul lui Ştefan voievod”[71].

---

[71] AŞSP, *Documenta Romaniae Historica. A. Moldova* (1384-1448), Bucureşti 1975, doc. 17, p. 24

Cantemir, Dimitrie

Descrierea Moldovei, Berlin 1769

„Domnul cel dintâi care, după năvălirea lui Batie, a agonisit iarăşi strălucirea cea mai dinainte a Moldovei a fost: 1). Dragoş; 2). Sas. După dânsul fiul lui, 3). Lascu. După Lascu; 4). Bogdan I, cu poroclea Muşat, fiul lui Lascu; 5). Petru I, un fiu al lui Bogdan Muşat, şi pentru că a murit fără de a avea copii a urmat fratele tatălui său: 6). Roman I, fiul lui Lascu şi frate cu Muşat. Şi după moartea lui, sau pentru nevârsta lui Alexandru fiul său, sau în vreo răscoală a ales pe 7). Ştefan II"[72].

[72] Cantemir, Dimitrie, *Descrierea Moldovei*, Berlin 1769, p. 79

Xenopol, A. D.

Istoria Românilor din Dacia Traiană, Vol. III, Ediţia III

„Petru Muşat este arătat de Ureche că ar fi domnit 16 ani”[73].

„Conform cu aceste rezultate dobândite prin critica ştiinţelor păstrate de deosebitele izvoare, găsim pe Raguzanul Giacomo di Pietro Lucari[74], al căruia grad de

---

[73] Xenopol, A. D., *Istoria Românilor din Dacia Traiană*, Vol. III, Ediţia III, p. 119

[74] Ristretto (comp. mai sus, p. 18), p. 105: „Nel 1358 Draghissa, à Dragole barone di Ust. città in Transilvania sinsignori de Moldavia, sottomisse Tartari, e morendo lascio il regno á Sas suo figliuolo il quale riduse la provincia à particolari di Valachia. A Sas segui Bogdan... Morto Bogdan venne Ladzko, Mussatin, Roman, Stefano...

credinţă l-am analizat mai sus, enumerând în chipul următor pe primii voievozi ai Moldovei: Dragoş, pe care-l face baron din Hust, cetate din Maramureş, Sas, Bogdan (înainte de 1349[75]), Laţcu. După acest din urmă înşiră pe Muşatin (Petru), Roman şi Ştefan; apoi pe Iuga, Alexandru (cel Bun), Roman al II-lea, Ilie şi Petru Ciubăr"[76].

Rosetti, Radu

Despre Unguri şi Episcopiile catolice din Moldova, Bucureşti 1905

Laţcu, iniţial ortodox, s-a convertit la catolicism[77] în 1372.

Successe poi Iuga, Alessandro , Ilia che rese il regno feudatario à Poloni, Romano Secondo et Pietro Ciubar", apud Xenopol, A. D., *Istoria Românilor din Dacia Traiană*, Vol. III, Ediţia III, p. 44

[75] Xenopol, A. D., *Istoria Românilor din Dacia Traiană,* Vol. III, Ediţia III, p. 42

[76] Xenopol, A. D., *Istoria Românilor din Dacia Traiană,* Vol. III, Ediţia III, p. 44

[77] „Conversiunea lui Laţcu la catolicism se făcu, deoarece vedem că Papa, într-un răspuns din Fevruarie 1372, la o scrisoare a Domnului, îl felicită pentru acest fapt, dar a poporului Moldovei rămase o vie speranţă a misionarilor Minoriţi. Laţcu nici măcar nu izbuti să tragă cu dânsul la catolicism pe propria lui soţie: din aceeaşi scrisoare a Papei vedem că el se plânsese Pontificelui de îndărătnicia cu care Doamna ţinea la eresurile ei. Despre o cerere de despărţenie nici o vorbă,iar Papa, în răspunsul său, spune lui Laţcu că nu doreşte să-l silească a-şi părăsi soţia, ci îl îndeamnă să nu se lase, din cauza coabitaţiunii cu dânsa, să fie târât în erorile ei.

„Cu domnia lui Petru Muşat, fiul unei catolice, care veni să trăiască în Moldova şi care era însurat cu altă catolică, sora lui Vladislav Iagello, viitorul începu să-i surâdă din nou (catolicismului – n. n.).

La 1375 Regele Ludovic obținuse ca Papa să înființeze la Halici o arhiepiscopie catolică. Muşăteştii, rude cu Mircea, erau, ca şi acesta, protejaţii Coroanei ungurești. Apoi Petru Muşat ar mai fi fost şi înrudit cu familia regală ungară, prin mama lui, Margareta, care era, precum am spus, catolică: destule temeiuri pentru ca catolicismul să fi fost foarte bine văzut în această domnie”[78].

„Siretul eră un oraş poporat şi însemnat, conţinând o numeroasă populaţie catolică, alcătuită, se pare, din Nemţi – într-adevăr socotelile Lembergului pomenesc, la anul 1380, pe niște locuitori din Siret purtând numele de Bertold, Friedman, Ioan Zimmermann, Hein-

---

Faptul că Laţcu este îngropat în biserica episcopală de la Rădăuţi nu dovedeşte îndestul că, la moarte, s-ar fi întors la credința Răsăritului, precum pretinde Melhisedec.
Se poate prea bine ca el să fi murit catolic şi să fi fost îngropat într-o biserică catolică, dar că un Domn următor, poate Ştefan cel Mare, care se laudă că i-a înfrumuseţat mormântul, să-i fi transportat rămăşiţele în catedrala de la Rădăuţi” – apud Rosetti, Radu, *Despre Unguri şi Episcopiile catolice din Moldova*, Bucureşti 1905, p. 46/292

[78] Rosetti, Radu, *Despre Unguri şi Episcopiile catolice din Moldova*, Bucureşti 1905, p. 47/293

rich, Anselm, Ioan Leffel, Schnoebeck; din Poloni şi din Unguri"[79].

Nicolau, T.

Ioan Huniade Corvin, Bucureşti 1926

„Iurg Coriatovici, ginerele lui Laţcu, şi urmaşul acestuia, Petru Muşat, continuă a recunoaşte suzeranitatea Ungariei, cât timp a domnit Ludovic cel Mare… Noua situaţie strategică a Poloniei creată prin anexarea Galiției are o puternica influenţă asupra politicii externe a Moldovei. Ea face pe Petru Muşat să schimbe suveranitatea ungară cu cea leşeasca"[80].

---

[79] Rosetti, Radu, *Despre Unguri şi Episcopiile catolice din Moldova*, Bucureşti 1905, p. 48/294
[80] Nicolau, T., *Ioan Huniade Corvin*, Bucureşti 1926, p. 173

Giurescu, Constantin C.

Istoria Românilor, I, Bucureşti 1946

„Dlugosz cronicarul polon aminteşte, nu ştim pe ce temei şi cu câtă dreptate, de luptele ce au avut loc pentru moştenirea voievodului Ştefan între fiii acestuia, Petru şi Ştefan, chiar în anul întemeierii Moldovei, 1359”[81].

[81] Giurescu, Constantin C., *Istoria Românilor*, I, Bucureşti 1946, p. 343

Pomelnicul de la Bistriţa: „pomeneşte, Doamne, pe Bogdan voievod; pe Laţco voievod; pe Costea voievod; pe Petru voievod; pe Roman voievod”[82].

Spinei, Victor

Istoria Moldovei, XI-XIV, Bucureşti1982

„Anumite suspiciuni comportă şi referirea la *terra* (sau *principatus*) *Moldaviae* făcută de Jan Dlugosz, reluată şi de alţi cronicari polonezi – cu prilejul descrierii luptelor pentru tron din 1359 – dat fiind că lucrarea sa fusese alcătuită cu peste un secol mai târziu. Totuşi, la data menţionată, noua nomenclatură a spaţiului est-carpatic nu mai era neobişnuită şi ea putea fi conservată în arhiva familiei Olesnicki, folosită de

[82] Giurescu, Constantin C., *Istoria Românilor*, I, Bucureşti 1946, p. 444

Dlugosz ca sursă de informaţie pentru anumite capitole ale istoriei sale"[83].

Eremia, Ion. Dr.

Problema Basarabiei în lucrarea Cronica Moldovei *de la Cracovia*, în *La frontierele civilizaţiilor. Basarabia în context geopolitic, economic, cultural şi religios*, Galaţi 2011

„Ștefan S. Gorovei, referindu-se la problema continuității în evoluția dinastică a Moldovei în secolul al XIV-lea, scria că „textul cronicii polone pus nu de mult în lumină de Constantin Rezachevici (...) afirmă explicit

[83] Spinei, Radu, *Istoria Moldovei*, XI-XIV, Bucureşti1982, p. 40

continuitatea dinastică, Bogdan I fiind arătat ca bunic patern al lui Petru I". De fapt, este necesar de precizat că Constantin Rezachevici nu consideră că respectiva *Cronică* atestă această continuitate dinastică, deoarece **Petru** din această sursă **nu este identic cu Petru Mușat**, primul fiind, după Constantin Rezachevici, domnul Moldovei **Petru I**, iar al doilea fiind **Petru II Mușat**. În acelaşi timp, prestigiosul istoric ieşean exprima şi unele îndoieli asupra valorii informaţiilor sursei date: „Dar şi valoarea acestui izvor este destul de redusă, fiind un text târziu (secolul al XVII-lea), în care respectiva filiaţie ar putea fi şi rezultatul unei deducții a autorului cronicii", îndoieli demonstrate, după cum s-a arătat, de Constantin Rezachevici.

Istoricul chişinăuean Pavel Parasca s-a oprit asupra informaţiilor Cronicii Moldovei de la Cracovia în ceea ce-l priveşte pe mult discutatul Ştefan, care ar fi fost domn al Moldovei, precum și pe fiii acestuia, Ştefan şi Petru, care ar fi luptat pentru tronul Moldovei la 1359, cunoscuţi anterior după cronica lui Jan Dlugosz (1415-1480), dar care nu face vreo legătură cu Bogdan I. Parasca a considerat, pe baza acestor observaţii, că sursa dată – *Cronica Moldovei de la Cracovia* – este doar o „reticluire cronicărească târzie, capabilă să ajusteze contradicţiile din mărturiile cronicilor maghiare despre Bogdan și naraţiunea cronicarului polon Jan Dlugosz". Numitul autor admite că **Ștefan și Petru ar fi fost personalități istorice reale**, totuşi, el nu vede „niciun motiv valabil pentru a accepta reconstituirea evenimentelor din cronica anonimă polonă": Întreaga explicaţie a lui Constantin Rezachevici referitoare la evenimentele asociate lui Ştefan

şi Petru, dată după *Cronica Moldovei*, este apreciată de Pavel Parasca drept „o ipoteză rezultată din altă ipoteză" (…).

Referindu-se la situația politică din Moldova, autorul *Cronicii Moldovei de la Cracovia* relatează despre conflictul dintre fraţii Ștefan şi Petru – frați ce-şi dispută prin ceartă moștenirea. Petru, cel mai mic dintre ei, a fost ajutat de popor şi l-a alungat pe fratele său Ştefan, care s-a refugiat la Cazimir cel Mare, de la care a solicitat ajutor pentru „a putea să se reinstaleze în ţara sa, „promițând să se supună Poloniei el și urmaşii săi împreună cu ţara Moldovei și aceasta pentru totdeauna, plătind un tribut anual". Informaţia că Ştefan solicita reinstalarea în scaunul Moldovei atestă faptul că, în trecut, un anumit timp el a domnit.

Conform informaţiilor *Cronicii*, regele Poloniei Cazimir a primit oferta şi a acordat lui Ştefan ajutorul solicitat, dar, subliniază sursa dată, „Petru ştiu să nimicească pe poloni, şi rămase principe al Moldovei". Însă, după un anumit timp, Petru „împăcându-se apoi cu fratele său" Ștefan, „acesta cârmui partea de răsărit sau Basarabia din acest timp, şi Petru păstră pentru sine partea apuseană sau Moldova prezentă".

Cine erau acești Ştefan şi Petru, care s-au luptat pentru scaunul Moldovei?

Să vedem ce ne spune *Cronica* dată: „Bogdan, primul principe în Moldova, lăsă un fiu numit Ştefan. Acesta murind către anul 1358 lăsase doi fii, Ştefan și

Petru. Acești doi frați avură o ceartă asupra moştenirii”, prin „moştenire” înțelegându-se scaunul Ţării Moldovei. Aşadar, este limpede că Ştefan şi Petru erau nepoţii lui Bogdan I, proveniţi de la fiul acestuia Ștefan, ultimul decedând „către anul 1358”, adică cu patru-cinci ani înainte de trecerea lui Bogdan I în Moldova (1363-1364).

(…) Conform actului lui Ludovic cel Mare, din 2 februarie 1365, Bogdan trecuse în Moldova cu mai mulți fii şi „uneltesc să o păstreze spre paguba maiestăţii noastre”, sursa citată făcând în mod explicit referire în trei rânduri la „Bogdan şi fiii săi”, fără să precizeze numărul acestora sau numele vreunuia dintre ei. Despre unul dintre ei se ştie cu certitudine în prezent că a fost Laţcu, viitorul domn al Moldovei între 1368 şi 1375. Un alt fiu, conform *Cronicii Moldovei de la Cracovia*, a fost Ştefan, dar acesta, potrivit aceleiaşi surse, cum s-a mai spus deja, ar fi decedat „către anul 1358”. Dacă am considera veridică informaţia, rămâne fără răspuns întrebarea: de ce această ceartă pentru moştenirea tronului Moldovei începe între cei doi nepoți ai lui Bogdan I şi de ce nu este implicat şi celălalt fiu al său, Laţcu, unchiul celor doi?”[84].

---

[84] Eremia, Ion. Dr., *Problema Basarabiei în lucrarea Cronica Moldovei de la Cracovia*, în *La frontierele civilizaţiilor. Basarabia în context geopolitic, economic, cultural şi religios*, Galaţi 2011, pp. 3-6

Papacostea, Şerban

Triumful luptei pentru neatârnare: întemeierea Moldovei şi consolidarea statelor feudale româneşti, în AŞSP, *Constituirea statelor feudale româneşti*, Bucureşti 1980

„Paralel cu acţiunea regelui Ludovic (al Ungariei – n.n.) de recuperare a Moldovei, prin mijlocirea lui Dragoş, s-a desfăşurat probabil şi acţiunea militară a regatului polon de aducere a ţării sub suzeranitatea sa. Potrivit lui Jan Dlugosz, principala sursă care a conservat amintirea acestui episod controversat, polonii, chemaţi de

unul din pretendenţii în luptă pentru puterea supremă în Moldova, Ştefan, au pătruns în ţară dar au fost înfrânţi de fratele acestuia, Petru, şi de ai săi, cu concursul celor pe care izvorul menţionat îi numeşte „provinciales hungarorum”, denumire care îi desemnează probabil pe maramureşeni şi care, în orice caz, indică o legătură cu Ungaria angevină.

Expediţia polonă în Moldova, a cărei realitate în zilele lui Cazimir a fost contestată de unii istorici, fără argumente decisive, a avut probabil loc în anul indicat de Dlugosz sau în anii imediat următori; ea a fost urmarea apelului răsculaţilor împotriva dominaţiei ungare, în 1359, în virtutea vechilor legături ale ţării cu Paliciul, ale cărui interese fuseseră acum preluate de regatul polon. Acţiunea militară polonă a marcat cea dintâi înfruntare de interese între Polonia şi Ungaria pentru Moldova, rivalitate care avea să devină, în deceniile următoare, una din realităţile dominante ale relaţiilor internaţionale în Europa răsăriteană.

Înăbuşită în 1359, de expediţia regală ungară, răscoala Moldovei a triumfat cinci ani mai târziu, când localnicii izgonesc descendenţa lui Dragoş şi îl instaurează la cârma ţării pe Bogdan, „infidelul notoriu” al regelui in Maramureş[85]”[86].

---

[85] Expediţia polonă în Moldova, în vremea lui Cazimir cel Mare, a fost foarte diferit interpretată de specialiştii istoriei Moldovei şi ai relaţiilor moldo-polone în evul mediu. Dezbaterea s-a fixat atât asupra realităţii înseşi a acestei expediţii în zilele lui Cazimir, contestată de unii istorici, cât şi asupra datei când ea s-a petrecut şi a identităţii personajelor implicate în acţiune. Fără a intra în detaliul problemei, căreia sperăm să-i consacrăm un studiu aparte, indicăm

câteva din concluziile noastre cu privire la acest mult discutat episod. Autenticitatea însăşi a faptului ni se pare, dacă nu indiscutabilă, cel puţin foarte probabilă, dat fiind că cele două izvoare principale care ni-l comunică, Jan Dlugosz, *Historiae polonicae libri XIII* (*Opera omnia*, ed. A. Przezdzieckl, t. XII, pp. 277, 278) şi Filippo Buonaccorsi Callimachus, *Vita et mores Sbignei cardinalis*, ed. I. Lichonska, Varsavie, 1962, pp. 28.32, îl înregistrează similar în ceea ce priveşte nucleul desfăşurării şi deosebit în privinţa cadrului în care o plasează. Pentru ambii istorici expediţia polonă, la care a participat bunicul cardinalului Sbigniev Olesnicki, ce a avut loc în timpul lui Cazimir – Dlugosz indică chiar anul 1359 –, a înregistrat succese iniţiale şi s-a încheiat cu o înfrângere; atraşi într-o pădure, ai cărei copaci fuseseră dinainte tăiaţi, pentru a fi rostogoliţi asupra invadatorilor, polonii au fost striviţi sub povara lor. / Atât Dlugosz, cât şi Callimachus, încadrează aceste date elementare – cunoscute probabil din însemnările familiei Olesnicki, cu care ambii s-au aflat în strânse legături – într-o fabulaţie bogată, în vreme însă ce la Callimachus încadrarea e de domeniul ficţiunii pure, de inspiraţie umanistă, la Dlugosz ea se întemeiază pe solidele sale cunoştinţe de istorie a Moldovei, în secolul al XV-lea. Şi Dlugosz însă şi-a redactat pasajul având în faţă un model clasic, din care s-a inspirat, sub raportul formei, Titus Livius, cum s-a dovedit în timpul din urmă; cf. Wl. Madyda, *Iohannes Longinus Dtugosz als Vorläufer des Humanismus in Polen* (*Renaissance und Humantsmus in Mittel und Osleuropa*, II, Berlin, 1962, pp. 187, 188). / Dacă, aşa cum credem, faptul a fost real şi s-a petrecut în timpul lui Cazimir cel Mare, data nu poate fi decât sau cea indicată de Dlugosz, 1359, când în Moldova a avut loc înfruntarea între două direcţii politice antagoniste, sau, cel mai târziu, în anii imediat următori, în legătură cu evenimentele petrecute în 1339; pentru relativ bogata bibliografie consacrată evenimentului, vezi C. Racoviţă, *Începuturile suzeranităţii polone asupra Moldovei* (RIR, X, 1940, pp. 240-244); P. P. Panaitescu, *Din istoria luptei pentru independenta Moldovei în veacul al XIV-lea. Primele lupte pentru Independentă ale ţărilor române* („Studii", IX, 1956, pp. 95-115); I. Corfus, *Pagini de istorie românească în noi publicaţii polone* (AIIAI, V, 1968, pp. 218, 219); mai recent. Şt S. Gorovei, op. cit., pp. 115-118; pentru stadiul actual al dezbaterii, v.

Bibliografie

AŞSP, *Constituirea statelor feudale româneşti*, Bucureşti 1980

AŞSP, *Documenta Romaniae Historica. A. Moldova* (1384-1448), Bucureşti 1975

AŞSP, *Documenta Romania Historica*, C. Transilvania, Volumul X, Bucureşti 1977

AŞCP, *Documenta Romaniae Historica*, 1361-1365, vol. XII, Bucureşti 1985

Bielskiego, Marcina, *Kronica Polska*, Sanok 1856

P. W. Knoll, op. cit., pp. 241-248 (anexa: *Moldavia and Podolia in the reign of Casimir*).

[86] Papacostea, Şerban, *Triumful luptei pentru neatârnare: întemeierea Moldovei şi consolidarea statelor feudale româneşti*, în AŞSP, *Constituirea statelor feudale româneşti*, Bucureşti 1980, pp. 180, 181

Callimachus, Filippo Buonaccorsi, *Vita et mores Sbignei cardinalis*, Leopoli 1891

Cantemir, Dimitrie, *Descrierea Moldovei*, Berlin 1769

Dlugossi, Joannis, *Annales seu Cronicae incliti Regni Poloniae*, Lib. 9, Varsaviae 1973

Eremia, Ion. Dr., *Problema Basarabiei în lucrarea Cronica Moldovei de la Cracovia*, în *La frontierele civilizaţiilor. Basarabia în context geopolitic, economic, cultural şi religios*, Galaţi 2011

Giurescu, Constantin C., *Istoria Românilor*, I, Bucureşti 1946

Herburt, Jan, *Chronica, siue Historiae Polonicae compendiosa, ac per certa librorum capita ad facilem memoriam recens facta descriptio authore magnifico viro Ioanne Herburto de Fulstin,Regni Polonici Senatotr*, Oporiniana 1571

Kromer, Marcina, *Cronika Polska*, Tom I, Kraków 1882

Mihály, Joan, *Istoria comitatului Maramureş. Tomul I. Diplome maramureşene din secolul XIV şi XV*, Sziget 1900

Moga, I., *Voievodatul Transilvaniei. Fapte şi interpretări istorice*,Sibiu 1944

Nicolae, Eugen, *Monedele de Cupru bătute în Oraşul Nou (Şehr al-cedid)*, Bucureşti, 1998

Nicolau, T., *Ioan Huniade Corvin*, Bucureşti 1926

Öney, G., *Belleten*, London 1970

Papacostea, Şerban, *Triumful luptei pentru neatârnare: întemeierea Moldovei şi consolidarea statelor feudale româneşti*, în AŞSP, *Constituirea statelor feudale româneşti*, Bucureşti 1980

Rezachevici, Constantin, *Cronologia critică a domnilor din Țara Românească și Moldova a. 1324 - 1881*, Volumul I, Editura Enciclopedică, 2001

Rosetti, Radu, *Despre Unguri şi Episcopiile catolice din Moldova*, Bucureşti 1905

Roux, J. P., *Syria*, Paris 1980

Spinei, Radu, *Istoria Moldovei*, XI-XIV, Bucureşti1982

Spieralski, Z., *W spraw rzekomej wyprawy Kazimierza Wielkiego do Moldawii*, PH, t. LII, 1961

Stryjkowskiego, Macieja, *Kronica Polsca, Litewska, Źmódzka i Wszystkiéj Rusi*, scrisă în 1582, Warszawa 1864

Turocz, Turoczi, Johannes de , *Chronica Hungarorum*, p. 3, cap. XXXVII apud Karamsin, M., *Histoire de l'Empire de Russie*, Paris 1819

Xenopol, A. D., *Istoria Românilor din Dacia Traiană*, Vol. III, Ediţia III

Cuprins